

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET
BAĞIMLILIĞI, SİBER ZORBALIK, SİBER
MAĞDURİYET VE ANNE BABA TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Saadet ERDOĞAN

Danışman

Doç. Dr. Zeynep SET

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

- Yazar Adı Soyadı** : Saadet ERDOĞAN
- Tezin Dili** : Türkçe
- Tezin Adı** : Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi
- Enstitü** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Anabilim Dalı** : Psikoloji Anabilim Dalı
- Tezin Türü** : Yüksek Lisans
- Tezin Tarihi** : 05.07.2023
- Sayfa Sayısı** : 84
- Tez Danışmanları** : Doç. Dr. Zeynep SET
- Dizin Terimleri** : İnternet bağımlılığı, İnternet kullanım alışkanlıkları, Siber zorbalık, Siber mağduriyet
- Türkçe Özet** : Bu araştırmanın amacı, internet kullanım alışkanlıklarını, siber zorbalığa yönelme ve siber mağduriyet yaşama deneyimlerini ve internet bağımlılık durumlarını değerlendirmektir.
- Dağıtım Listesi** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Saadet ERDOĞAN

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET
BAĞIMLİLİĞİ, SİBER ZORBALIK, SİBER
MAĞDURİYET VE ANNE BABA TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Saadet ERDOĞAN

Danışman

Doç. Dr. Zeynep SET

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Saadet ERDOĞAN

.../.../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Saadet ERDOĞAN'ın 'Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi' adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan *Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ*

İmza

Üye *Doç. Dr. Zeynep SET*
(Danışman)

İmza

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL*

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20..

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Gelişen teknoloji ile beraber internet günlük yaşamın bir parçası olmuştur. Özellikle gençlerde internet kullanımı giderek artmaktadır. Pek çok faydası olmakla birlikte aşırı kullanıma bağlı riskler de bulunmaktadır. Çalışmanın temel amacı, çalışmamızda ortaokul öğrencilerinin internet alışkanlıklarını, siber mağduriyet ve zorbalık durumlarını ve aile tutumlarını inceleyip aralarındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini yaşları 11 ile 13 arasında 150 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu, Siber Mağduriyet (SMÖ) ve Zorbalık (SZÖ) Ölçeği, Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBÖ-KF), Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ) kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmaya katılan 150 ilkokul öğrencinin yaş ortalaması 11,92 ±1,52 ve 79 (52,7) kadın 71 (%47,3)'ü erkektir. Evinde bilgisayar veya tablet olan 147(%98) öğrenci bulunmaktaydı. Öğrencilerde yorgunluk ve uykuya dalmakta günlük sık rastlanan şikayetlerdi. Öğrencilerin 62(%41)'i siber zorbalık yaşadığını söylemiştir. Bilgisayar ve akıllı telefona sahip olup olmamaları siber zorbalığa maruz kalmalarını arasında bir ilişki yoktur. Erkek öğrencilerde siber zorbalığa daha sık karşılaşmaktadır (p=0,027). Öğrencilerin ilgilendikleri hobileri olması (p=0,003), arkadaşlık (p=0,012) ve aile (p=0,000) ilişkilerinin iyi olması, bilgisayarı araştırma ve ödev amaçlı kullanması (p=0,000) ve bilgisayarda geçirdiği zamanı azalttıkça (p=0,000) siber zorbalık yaşaması azaltmaktadır. Young İnternet Bağımlılığı testi puanı 45,34±22,21 olarak elde edildi. İnternette geçirilen zaman ile YİBÖ-KF, SMÖ ve SZÖ skorları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği sonuçları ile Siber mağduriyet skoru arasında tüm cevaplarla istatistiksel olarak ilişki ve pozitif orta düzey korelasyon bulunmaktadır (p<0,05). Anne Baba Tutum Ölçeği puanı ile tüm diğer ölçümler arasında negatif yönlü zayıf bir korelasyon bulunmaktadır. Sonuç olarak, internet kullanımı arttıkça siber mağduriyet yaşama durumu artacağını, anne ve baba ile uyum arttıkça siber zorbalık skoru azaldığını, erkek öğrencilerde siber zorbalığa daha sık karşılaştığını gözlemledik. Ailenin gözetiminde bilinçli internet kullanımı siber zorbalık yaşama olasılığını ve internete bağımlılığı azaltacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: İnternet bağımlılığı, Siber zorbalık, Siber mağduriyet

SUMMARY

With the developing technology, the internet has become a part of daily life, and the use of the internet is increasing, especially among young people. Although there are many benefits, there are also risks associated with overuse. The main purpose of this research is to examine the internet usage habits, cyberbullying and cyber victimization situations and family attitudes of secondary school students and to investigate the relationship between them. The sample of the research consists of 150 students aged between 11 and 13. Participants were evaluated using Student Personal Data Collection Form, Young Internet Addiction Test Short Form (YIAT-SF), Cyber Bullying Scale (CBS), Cyber Victimization Scale (CVS), and Perceived Parent Attitude Scale. The average age of 150 primary school students participating in the study was 11.92 ± 1.52 , and 79 (52.7) were females and 71 (47.3%) were males. There were 147 (98%) students with computers or tablets at home. Fatigue and difficulty in falling asleep were common complaints among students. 62 (41%) of the students said that they experienced cyberbullying. There is no correlation between having a computer and a smartphone or being exposed to cyberbullying. Male students encounter cyberbullying more frequently ($p=0.027$). As students have hobbies they are interested in ($p=0.003$), friendship ($p=0.012$) and family ($p=0.000$) relationships are good, they use the computer for research and homework ($p=0.000$) and they reduce the time they spend on the computer ($p=0.000$) experience of bullying decreases. There is a significant difference between the time spent on the Internet and the YIAT-SF, CBS and CVS.. There was a statistically significant correlation with all answers and a positive moderate correlation between the results of the Young Internet Addiction Scale and the Cyber victimization score ($p<0.05$). There is a weak negative correlation between the Parent Attitude Scale score and all other measures. As a result, we observed that as internet use increases, the situation of experiencing cyber victimization will increase, as the harmony with parents increases, the cyber bullying score decreases, and cyber bullying is more common among male students. We think that conscious use of the internet under the supervision of the family will reduce the possibility of cyberbullying and addiction to the internet.

Keywords: Internet addiction, Cyber bullying, Cyber victimization

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.2. Alt Problemler	4
1.3. Araştırmanın Hipotezi	5
1.3.1. Alt Hipotezler.....	6
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	6
1.5. Araştırmanın Sayıltıları (Varsayımlar)	6
1.6. Araştırmanın Sınırları	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURUMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İnternet Bağımlılığı.....	7
2.1.1. İnternet bağımlılığında tam ölçütleri ve epidemiyoloji	8
2.1.2. Epidemiyoloji	9
2.1.3. İnternet bağımlılığının nedenleri	10
2.1.4. İnternet bağımlılığının oluşturduğu sorunlar.....	12
2.2. Siber Zorbalık	13
2.3. Anne Baba Tutumu	14
2.3.1. Demokratik Anne Baba Tutumu	15
2.3.2. İzin verici Anne Baba Tutumu	15
2.3.3. Otoriter Anne Baba Tutumu	16
2.3.4. Anne Baba Tutuların Alt Boyutları	16
2.4. Araştırmanın Modeli.....	18
2.5. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme.....	18
2.6. Veri Toplama Araçları.....	18
2.6.1. Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu	18
2.6.2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (YİBÖ- KF).....	19
2.6.3. Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ).....	19
2.6.4. Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ).....	19

2.6.5. Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği	20
2.7. Verilerin Analizi	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TARTIŞMA VE YORUM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER	42
KAYNAKÇA	45
EKLER.....	57
ÖZGEÇMİŞ.....	69

KISALTMALAR

AABTÖ	:	Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği
DEHB	:	Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu
SMÖ	:	Siber Mağduriyet Ölçeği
COVID-19	:	Yeni Koronavirüs Hastalığı
SZÖ	:	Siber Zorbalık Ölçeği
YİBÖ	:	Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği
YİBÖ-KF	:	Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu
İBB	:	İnternet bağımlılığı bozukluğu
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik verilerin dağılımı	22
Tablo 2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği sonuçları ve Siber Mağduriyet Ölçeği puanı ile ilişkisi.....	26
Tablo 3. Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği alt ölçütlerin ortalama ve standart sapma değerleri ve siber zorbalık durumu ile ilişkisi.....	27
Tablo 4. Siber zorbalık durumu ile bazı parametrelerin ilişkisi.....	28
Tablo 5. Young İnternet Bağımlılığı Testi puanı, Siber Zorbalık Ölçeği puanı ve Siber Mağduriyet Ölçeği puanı ve Anne Baba Tutum Ölçeği puanı arasındaki korelasyon.....	29
Tablo 6. Young İnternet Bağımlılığı testi skoru, Siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile bazı parametrelerin karşılaştırmalı analizi	30

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Katılımcıların yaşadığı sorunlar.....	25
--	----

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Zeynep Set'e, yoğun çalışmalarım sırasında sabır gösteren ve istatistik hesaplarına katkısını esirgemeyen sevgili eşim Bünyamin Yavuz'a, tez çalışmamın en çıkmaz noktalarında bile içtenlikle desteğini sunan Gizem Sakallı'ya, çalışmalar sürecinde uzak kaldığım kızlarım Zehra ve Erva'ya, süreci içerisinde yanımda olan kuzenim Esmâ'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Dünyada değişen ve gelişen bilişim teknolojileri sayesinde her türlü bilgiye erişim oldukça kolaylaşmıştır. İnsanların gündelik hayatının her alanında bu teknolojinin yaygınlaşmasıyla internet kullanımı ve ona olan bağlılığın da artmasına sebep olmuştur. İnternet işitsel ve görsel iletişim, bilgiye erişim kolaylığı, zamandan tasarruf gibi bir çok alanda fayda sağlayarak günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca Covid-19 pandemi sürecinde getirilen kısıtlamalar sosyal hayatı, eğitimi ve iş hayatını tamamen online yürütülmesiyle interneti önemli bir ihtiyaç haline getirmiştir. Bunlar sonucunda internet yaşamın vazgeçilmez alışkanlıklarından biri haline gelmiştir.

Sosyal bir varlık olan insanın en önemli eylemi iletişimdir. Gelişen teknolojiyle üretilen araçlar iletişim şeklimizde değiştirmiştir. Son yıllarda kullanımı artan akıllı telefonlar aracağılığı ile internet kullanımı da artmıştır. Böylece internet üzerinden alışveriş, eğitim, sağlık, sosyal iletişim gibi birçok eylemi gerçekleştirmeyi kolaylaştırmıştır. Fakat bilinçsiz kullanımda insanlar üzerinde olumsuz sosyolojik ve psikolojik etkileri son yıllarda tartışılır hale gelmiştir. İnternet kullanımıyla ortaya çıkan olumsuz sonuçlara bakıldığında özellikle gençler arasında internet bağımlılığı ve siber zorbalık yaygın problemler olarak görülmektedir (Valkenburg ve Peter, 2007). Gelişim çağındaki gençleri kimlik oluşumunda ve sosyal iletişimlerinde olumsuz etkilemektedir (Creek ve Jacson, 2016).

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte bağımlılık oluşturacak şekilde internet kullanımını Young 1996'da bildirmiş, fakat Psikiyatrist Dr. Ivan 'internet bağımlılığı' olarak literatüre katan ilk kişidir (Ekşi ve Ümmet, 2013). İnternetin bir çok fayda sağladığını vurgulasalarda aşırı ve bilinçsiz kullanımda kişilerin yaşamlarını bir çok yönden olumsuz etkileyebileceğini bildirmişlerdir.

İnternet son yıllarda iletişim ve bilgi paylaşım aracı olarak herkesin erişimine açık olması beraberinde bir çok güvenlik sorununu da gündeme getirmiştir. Yanlış bilgiye olanak tanınması, doğru olayın algılar yaratması, bilişim suçlarına ortam hazırlaması ve siber zorbalık ve benzeri olumsuzluklar internetin yarattığı ciddi toplumsal sorunlar arasındadır.

Çeşitli çalışmalar, internet bağımlılığının keşif merakı, ödül bağımlılığı, heyecan arayışı ve benzeri sebeplerden kaynaklandığı ve özellikle benlik saygısı az olan ve

yalnızlık çeken kişilerde daha çok rastlandığını vurgulamışlardır (Grant, Potenza, Weinstein, Gorelick, 2010; Kuss, Griffiths, Binder, 2013; Munno, Saroldi, Bechon, Sterpone, Zullo, 2015) Gençlerde özellikle 11-14 yaş arasında internet kullanımı bilgiye ulaşma dışında arkadaşlık edinme, heyecan arayışı ve vakit geçirme gibi amaçlarla kullanılmaktadır. İnternet kullanımındaki çığır açan yenilikler ve gelişmeler bireylerin son zamanlarda bilgiye ulaşma amaçları dışında eğlence, arkadaşlık, oyun oynamak gibi amaçlarla da kullanmaya başladığı görülmektedir. Bu durum son yıllarda gençlerin sosyal iletişimlerini bozularak sanal bir ortamda ilişkilerini kurmalarına ve siber suçlara yönelmelerine zemin oluşturmuştur (Young, 1996; Kuss ve ark. 2013; Creek ve Jacson, 2016)

İnternetin sağladığı pek çok fayda olmasına rağmen bireylerin internet kullanımında son derece dikkatli olması ve oluşuracağı risklerin bilincinde olması gerekmektedir. Özellikle anne ve babaların internet kullanımında bilinçlenmesi ve çocukların internet kullanım konusunda onları bilgilendirip takip etmeleri ve gelebilecek tehlikeler konusunda önlem almaları ve çocukları bu durumlarda bilinçlendirmeleri gerekmektedir.

Bu çalışma ortaokul öğrencilerinde, internet kullanım amaçlarını ve alışkanlıklarını, siber zorbalığa yönelme ve/veya siber mağduriyet yaşama deneyimlerini ve internet bağımlılık durumlarını değerlendirerek tespit edilmesi ve elde edilecek sonuçların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

1.1. Araştırmanın Problemi

Türkiye’ de 7-14 yaş arası okul dönemi çocuklarda en sık görülen hastalık (%23,4) diş problemleridir. Bunu göz (%13,6) ve enfeksiyon (%7,9) hastalıkları, cilt ve kas-iskelet problemleri, beslenme ve duyma sorunları, ruhsal problemler takip eder. (Kelleci ve ark., 2009). Ergenlik döneminde sık gözlenen, beslenme bozuklukları, ruhsal problemler ve kas-iskelet sistemi sorunlarının sebepleri incelendiğinde internetin aşırı kullanımının yer aldığı dikkat çekmiştir. Zamanının çoğunu bilgisayar, tablet veya cep telefonu ile geçiren çocuklarda göz problemleri, obeziteye yatkınlık, kas-iskelet sistemi ve sosyalleşme sorunları ile beraber internet bağımlılığına da sebep olduğu bildirilmiştir. (Muslu ve Bolşık, 2009; Batıgün ve Kılınç, 2011; Restrepo ve ark., 2020; Tereshchenko ve ark., 2021)

İnterneti aşırı ve bilinçsiz kullanım sonucunda bağımlılık yapacak düzeydeki bu kullanımı ifade eden “patolojik internet kullanımı”nı ilk söz eden kişi Young (1996), bu sorunu literatüre “internet bağımlılığı” olarak ifade eden ilk kişi ise Psikiyatrist Dr. Ivan Goldberg olmuştur (Ekşi ve Ümmet, 2013)

“Patolojik internet kullanımı” olarak ifade edilen bu durumu sağlıklı kullanımdan ayırmak gerekmektedir. Kişiler interneti kullanma isteğini bastıramaması, internetsiz zamanın önemi olmaması, yoksun kaldığında tıpkı madde bağımlıları gibi öfke ve saldırganlık gibi aşırı tepkiler vermesi, kişinin iş hayatını, aile ve çevreyle olan ilişkilerini giderek bozulması gibi belirtilerin eşlik etmesi internet bağımlılığının tanısını koymada dikkat edilen kriterlerin başında gelmektedir (Ekşi ve Ümmet, 2013; Young, 1996). İnternet bağımlılığı, internette aşırı zaman geçirilmesi, kullanım arzusuna söz geçirememesi, interneteyken çevreye karşı duyarsızlaşması ve girmediğinde boşa geçen zaman olarak düşünmesi, olumsuz davranışlar oluşturması, aile ve arkadaş ilişkilerinde, iş hayatında, ruhsal durumunda çeşitli sorunlar yaratan klinik bir bozukluktur (Weinstein ve ark., 2014; De Berardis ve ark., 2009). İnternet bağımlılığı bozukluğu (İBB) çeşitli bilişsel işlevlere, sosyal becerilere ve uyku gibi kişinin hayatının tüm yönlerine zarar verebilecek, karşı konulmaz ve problemler internet kullanımını olarak tanımlanır (Restrepo ve ark., 2020, Tereshchenko ve ark.

2021). Yaşamın her alanında yaygın olarak kullanılan internet zorunlu bir ihtiyaç haline gelse de bilinçsiz ve aşırı kullanımda oluşan sorunlar giderek artmaktadır. (Weinstein ve ark., 2014; Erden ve Hatun, 2015).

Bir çalışmada (Erden ve Hatun, 2015) bireylerin internet alışkanlıklarını incelemiş ve bireylerin yaşadığı sorunlar ve sıkıntılardan kaçmak için internete yöneldiğini gözlemlemişlerdir. Bireylere sorunlardan uzaklaşarak geçici rahatlama sağladığı için interneti bir kaçış haline getirerek sığınır. Uzun vadede interneti günlük kullanımda artış olacağını ve bunun sonucunda internet bağımlılık haline geleceğini söylemişlerdir. Literatüre baktığımızda, internetin aşırı kullanımı gözlenen bireylerde aile ve arkadaşlık ilişkilerinde azalma ve uzaklaşma, yalnızlaşma ve duyarsızlaşma gibi sorunlara yol açtığını belirtmişlerdir (Weinstein ve ark., 2014; Erden ve Hatun, 2015)

Ayrıca hareketsiz yaşam nedeniyle obezitede artış, uyku sorunları, depresyon gibi fizyolojik problemlerde ortaya çıkabilmektedir. (Kayri ve Günüş, 2009; Johansson ve Gotestam 2004). Kişilerde internete bağımlı hale gelenin en temel nedeni internette geçirilen sürenin gereğinden çok fazla olmasıdır. Bu durum kişilerin yaşamlarını tüm yönden olumsuz etkilemektedir.

1.2. Alt Problemler

Çalışmanın genel sorunları ışığında aşağıdaki sorulara cevap bulunacaktır.

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları kadın ve erkeğe göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları sınıf seviyesine göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları anne ve babanın medeni durumlarına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları kendine ait akıllı telefonu olup olmamasına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları internete ulaşmakta akıllı telefonu kullanıp kullanmadığına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları internete geçirilen zamana göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları oyun oynamak için internetten yararlanıp yararlanmama durumlarına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları film veya dizi izlemek için internetten yararlanıp yararlanmama durumlarına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları müzik dinleme için internetten yararlanıp yararlanmama durumlarına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

Ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları sohbet etmek için internetten yararlanıp yararlanmama durumlarına göre anlamlı farklılık elde edilebilir mi?

1.3. Araştırmanın Hipotezi

Bu gaye çevresinde cevabı aranan sorular şu şekildedir:

H1: Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları demografik özelliklere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterir mi?

H2: Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık gösterir mi?

H3: Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları okudukları sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık gösterir mi?

H4: Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ebeveynlerinin medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterir mi?

H5: Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet ölçek skorları sahip olunan kardeş sayısına göre anlamlı farklılık gösterir mi?

H6: Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları kendine ait akıllı telefonu olup olmamasına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.3.1. Alt Hipotezler

1. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları akıllı telefonlar vasıtasıyla internete ulaşp ulaşmadıklarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları internette bulunma sürelerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın ana amacı, öğrenci ve anne ile baba ait bazı değişkenleri kullanarak ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorlarının, babalarının tutumuna, internet bağımlılığı durumuna ve internet kullanım şekli ve amaçları açısından araştırılmasıdır. Bu gaye çerçevesinde, altı, yedi ve sekizinci sınıflarda eğitim alan ortaokul öğrencilerinde, siber mağduriyet yaşayıp yaşamamasına, siber zorbalıkta bulunup bulunmamasına, interneti kullanım alışkanlıklarına, anne ve babalarının tutum ve aile durumlarının tespit edilerek araştırılması sonucu elde edilecek sonuçların yorumlanarak öğretmen, öğrenci ve ailelerine ve ilgili birimlere yardımcı olacağı ilerideki çalışmalara ışık tutacağını ve literatüre katkı sağlayacağı beklenmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıtları (Varsayımlar)

Çalışmada örneklem evreni temsil ettiği varsayılacaktır. Araştırmaya katılanların ölçeklerde yer alan ifadelere samimi bir şekilde ve başkalarından etkilenmeden yanıt vereceği varsayılacaktır. Çalışmada değerlendirecek ölçeklerin incelenmesi amaçlanan nitelikleri uygun biçimde ölçeceği varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırları

Bu araştırma 2022 yılı Şubat- Mayıs ayları ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada kullanılacak ölçekler ve ölçeklerde yer alan ifadeler ile sınırlıdır. Araştırmada örnekleme dahil edilen kişi sayısı ile kısıtlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İnternet Bağımlılığı

Uluslararası ağ olarak ifade edilen internet “International Network” sözcüklerinin baş kelimeleri kullanılarak üretilmiştir. Bilgisayarlar arasındaki dünya çapında ağ bağlantısı olarak da tanımlanabilmektedir (Arısoy, 2009). Bilişim teknolojisinin gelişmesi internetin erişilebilirliğini ve sağladığı olanakların artmasıyla yaşamımızın birçok alanında yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bilinçsiz ve doğru olmayan internet kullanımından doğan sorunlar son senelerde artmasıyla internet bağımlılığı kavramı ortaya çıkarmıştır. İnternet bağımlılığı kavramını ifade eden kişi 1996 senesinde Young, literatüre bunu ‘internet bağımlılığı’ olarak kazandıransa Psikiyatrist Dr. Ivan olmuştur (Ekşi ve Ümmet, 2013; Young, 1996). İnternetin birçok fayda sağladığını vurgulasalardı aşırı ve bilinçsiz kullanımda kişilerin birçok yönde yaşamlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

İnternetin temelleri altmışlı yıllarda Amerika atılmış olup günümüze kadar gelişen ve büyüyen teknolojinin etkisiyle tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Bu etki sonucunda internet kullanımı her alana hızlı bir şekilde yayılmış ve vazgeçilmez bir aracı olarak fayda sağlamıştır. İnternet kullanımının getirdiği yararlar saymakla bitmeyecek kadar birçok alanda yeniliklerimizde beraberinde getirirse da olumsuz tarafları da olmuştur. Pek çok araştırmacının internet kullanımının yaratmış olduğu veya olacağı olumsuzlukları incelemesine de sebep olmuştur (Şendağ ve Odabaşı, 2009; Global Digital Statsho, 2015).

İnternet kullanımı incelendiğinde 2015 verilerine baktığımızda dünya çapında yaklaşık üç milyar kişinin düzenli kullanıcı olduğu görülmüştür. En fazla kullanıcının Doğu Asya kıtasında olduğu ve kullanım yoğunluğunun ise Kuzey Amerika olduğu söylenmiştir (Global Digital Reports, 2019). Ülkemizdeki internet kullanımı için 2018 verilerine baktığımızda kullanım yoğunluğunun %72,9 olduğunu ve erkeklerde kadınlara oranla daha sık kullandığı belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2018). Ülkemizde 2019 yılında yapılan bir çalışmada dünya çapında internet kullanımının dört milyar kullanıcıyı aştığını ve ülkemizde ise altmış milyona ulaştığını söylemişlerdir. (Çoban, 2013).

İnternet bağımlılığı kişide interneti aşırı kullanma arzusunun önüne geçememesi, internette bulunduğu sürede zaman kavramını yitirmesi, kendini kontrol yeteneğinin azalması, mesleki ve sosyal sorunlara neden olması, saldırganlığın artması, aile hayatını etkileyerek bozması gibi birçok olumsuz sonuçlara neden olduğu vurgulanmıştır (Young, 2004) Bir çalışmada internet bağımlılığının madde bağımlılığından farklı olarak kişinin davranışları üzerinde etkili olduğunu vurgulamıştır (Taçyıldız, 2010). Güney Kore'de yapılan ankete dayalı bir çalışma, internet bağımlılığı, sigara ve uyuşturucu kullanımından önce geldiğini bildirilmiştir (Lee ve ark., 2022) Başka bir çalışmada, erkeklerde düşmanlık ve kadınlarda DEHB, internet bağımlılığı artmasında en önemli etkenler olduğunu belirtilmiştir (Ko ve ark., 2009). Böylece internet bağımlılığının kişilerin yaşamlarının her alanında olumsuz pek çok etki oluşturduğu söylenebilir.

2.1.1. İnternet bağımlılığında tanı ölçütleri ve epidemiyoloji

Gelişen bilişim teknolojisiyle hayatımızda kolaylık ve yenilik getiren internetin iş hayatı, eğitim, sağlık gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Kişiler bu amaçlar için bilinçli internet kullanımı yaparak fayda sağlamaktadırlar. Bu nedenle her kullanıcının internet bağımlısı olarak ifade edilmesi son derece yanlış olmaktadır (Shaw ve Black, 2008). Kişilerin 'bağımlı' tanı alabilmesi için belirli tanı kriterlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. İnternet Bağımlılığı Bozukluğu, ilk kez doksanlı yılların ortasında yılında Ivan Goldberg tarafından ortaya atılan bir tanıdır. İnternet bağımlılığını "bir patoloji, bir bozukluk, çok çeşitli davranışlar ve dürtü kontrolü de dahil olmak üzere bu teknolojinin aşırı kullanımı" olarak tanımlamaktadır (Salicetia, 2015). İnternet bağımlılığı için Young tanı kriterleri oluşturmuştur (Young, 1996). Young'un bu 8 ölçütünden 5 tanesinin görülmesi halinde kişi "internet bağımlısı" olarak tanı almış olur.

Young'ın internet bağımlılığı için tanı ölçütleri

1. İnternet ile fazlaca zihinsel uğraşmada bulunmak (sürekli olarak interneti düşünme, yapılan aktivitelerin hayalini kurma, yapılmak istediklerini düşünüp planlama)

2. İnternete harcanan zamana giderek artışa ihtiyaç duyma

3. İnternet kullanımını azaltmak veya tamamen bırakmak için başarısız çabalar harcamak
4. İnternet kullanmadığı anlarda yoksunluk hissetmesi
5. İnternette giderek artan daha uzun süre bağlı kalma isteği
6. İnternetin aşırı ve bilinçsiz kullanılması nedeniyle çevreyle olan ilişkilerde, okul ya da işiyle ilgili sorunlar yaşaması
7. İnterneti kullanabilmek için çevresine ve terapistine yalan söyleme
8. İnternete bulunduğu süre içinde duygularında dalgalanma yaşaması (ümitsizlik, öfke, suçluluk, depresyon gibi) (Young, 1996).

İnternetin de giderek yaygınlaşması ve kullanım alanlarının genişlemesi internet bağımlılığını tanı kriterlerini de artırarak çeşitlendirmektedir. Griffiths (1999) bu bağımlılığını teknolojinin sebep olduğu bağımlılıkların bir çeşidi olarak ele almış ve bunu “bağımlı davranış” olarak ifade etmiştir. Young’ın bu bağımlılık için oluşturduğu tanı ölçütünü Beard ve Wolf (2001) düzenleyerek iki gruba ayırmışlardır. Tao ve arkadaşları (2010) ise kullanım süresini de değerlendirdikleri geniş kapsamlı ve kriterleri ayırarak uyarladıkları bir ölçüt geliştirmişlerdir. Ko ve arkadaşları (2005) oluşturduğu “Chen İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ile “Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği” birlikte birçok araştırmada oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır (Beard ve Wolf, 2001; Ko, Yen, Chen, Chen, Yen, 2005; Kuss ve ark. 2013; Creek ve Jacson, 2016). Davis (2001), bilişsel-davranışçı bir model oluşturarak internet bağımlılığını kullanma amacına göre özgül ve yaygın olarak iki ana gruba ayırmıştır. Birçok tanı kriterinin de belirttiği gibi internette harcanan zaman artması çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Bu sebeple ailelerin çocuklarına bilinçli internet kullanımı konusunda bilgilendirmesi ileride oluşabilecek sorunların bir nebze önlenebileceği söylemiştir (Tao, Huang, Wang, Zhang, Zhang, Li, 2010).

2.1.2. Epidemiyoloji

İnternet bağımlılığının tanı koymadaki zorluklar prevalansı üzerinde net bir bilgi vermemektedir. Ancak internet bağımlılığı hakkında bugüne kadar çalışmalar incelendiğinde yaygınlığının %0,3 ile %38 arasında değiştiği erkeklerde kadınlara göre 2-3 kat daha sık gözleendiği ve genç popülasyonda daha çok rastlandığı

bildirilmiştir (Leung, 2004; Aboujaoude, Koran, Gamel, Large, Serpe, 2006;) Mak, Lai, Ko, Chou, Kim, Watanabe, Ho, 2014; Adiele ve Olatokun, 2014)

2.1.3. İnternet Bağımlılığının Nedenleri

İnternet bağımlılığının etiyojisi multifaktöriyeldir. İnternet kullanan herkeste bağımlılık görülmezken bazı kullanıcılarda bağımlılık gelişmektedir. Bu duruma net bir cevap aranmaktadır. İnternet bağımlılığını anlamak için birçok çalışma mevcuttur. (Bernardi ve Pallanti, 2009; Carli, Durkee, Wasserman, Hadlaczky, Despalins ve ark., 2013; Ko, Yen, Yen, Chen, Chen, 2012; Yen, Chou, Liu, Yang, Hu; 2014; Yen, Ko, Yen, Chen, Chen, 2009; Lam, 2014) kişilerde gözlenen sosyal yetersizlik, mutsuzluk, aile içi huzursuzluk ve travmatik durumlar, eğlenme arayışı, kendini bulma arzusu, gerçeklerden kaçışmak gibi birçok durumda internete yönelim olarak görülmektedir. İnternet bağımlılığını anlamak için görüşler ortaya atılmıştır (Ko, Yen, Yen, Chen, Chen, 2012; Yen, Chou, Liu, Yang, Hu; 2014; Yen, Ko, Yen, Chen, Chen, 2009; Lam, 2014).

Yüksek psikiyatrik komorbidite içeren özellikle literatürde en sık bahsedilen Depresyon, DEHB ve Sosyal kaygı gibi durumlarda kişilerde internet bağımlılığı tanısını koymayı zorlaştırmaktadır (Bernardi ve Pallanti, 2009; Carli, Durkee, Wasserman, Hadlaczky, Despalins ve ark., 2013; Ko, Yen, Yen, Chen, Chen, 2012) Yen ve arkadaşları (2014) diğer madde kullanım bozukluklarına kıyasla internet bağımlılığı ile daha şiddetli psikiyatrik semptomların ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Zararlı alkol kullanımı da dahil olmak üzere çeşitli madde kullanım bozuklukları internet bağımlılığı ilişkilendirilmiştir (Yen, Ko, Yen, Chen, Chen, 2009; Lam, 2014). Bipolar bozukluk ve çeşitli kişilik bozuklukları gibi diğer psikiyatrik bozuklukların erişkinlerde internet bağımlılığı ile doğrudan bağlantılı olduğu bildirilmektedir (Bernardi ve Pallanti, 2009).

Bilişsel-davranışçı yaklaşım, patolojik düzeyde internet kullanımını açıklamada kişinin tutarsız davranışlarını bilişsel düzeyden kaynaklandığını olarak ifade eder (Davis, 2001). İnternet bağımlılığını en detaylı çalışmalar Davis (2001) tarafından yapılmış olup Davis'in (2001) oluşturduğu bu bilişsel-davran yaklaşımı bilişsel düşüncelerin davranışları etkileyerek yanlış internet kullanımına yönlendirip internet bağımlılığına neden olduğunu ifade eder. Kişilerdeki zayıf benlik değeri, sosyal

eksiklik gibi kendini yetersiz hissetmesine neden olan durumlardan dolayı internet ortamında sohbet sitelerine, oyunlara ve bunun gibi bağımlılık yaratacak uygulamaları kullanarak kişi bilişsel düzeyde etkilenmesinde internet rol oynamış olur. Gerçek hayattan uzaklaşarak sanal bir dünya içerisinde var olması kendini daha mutlu, değerli, başarılı ve olmak istediği gibi bir insan olduğunu bilincine yerleşir ve davranışlarına dönüşerek patolojik internet kullanımıyla sonuçlanır. (Davis, 2001; Bozkurt, Şahin, Zoroğlu, 2016).

Yetersiz sosyal beceri yaklaşımında psikiyatrik tanısı bulunan veya kişilik sorunları yaşayan kişilerde internete bağımlılık artacağını ifade eder. Bu teoriyi geliştiren Caplan (2003) Zayıf benlik duygusu, yetersiz hissetme veya depresyon gibi problemlerde kişilerin sosyal iletişimi kurmada zorluk çektiğini vurgular. İnternetin sanal bir dünya sunması kendilerini saklamalarına olanak vererek kişileri daha rahat ve özgüvenli hissettirir. Böylece zamanla internete bağımlılığına yatkın hale gelirler. Bu yaklaşım sosyal iletişimlerini etkilenmiş ve böylece yetersiz ve başarısız iletişime neden olan kişilerde internetin sağladığı sanal ortamlarda kendilerini rahat ifade etmelerinden dolayı internete yöneldiklerini ve bağımlılık yapabileceğini vurgular. Martin ve Schumacher (2000) "İnternet sosyal olarak özgürleştirici olabilir" ve "sosyal iletişimin Prozac'ı" olarak ifade etmiştir.

İnternet bağımlılığına genetik etkisinin olup olmadığı konusunda çok az araştırma bulunmaktadır (Çalışkan, 2013; Lee, Han, Yang, Daniels, Na, Kee, 2008; Pallanti ve Bernardi, 2006). Bir çalışmada (Lee ve ark., 2008) interneti fazla kullanan kişilerde seroton taşıyıcı genindeki kısa allelik varyantı kontrol grubuna göre daha sık olduğunu gözlemişlerdir. Depresyon yaşayan hastalarda serotonin taşıyıcı geni ile internet bağımlılığı yaşayanların benzer olduğunu vurgulamışlardır. Nörolojik kuramda, serotonin taşıyıcı geninin internet bağımlılığıyla ilişkisini vurgulamışlardır. Bu kuramda madde bağımlılığı gibi internet bağımlılığında da beyinde dopamin artışı olduğunu söylemişlerdir. Bu durum değişen dopamin seviyesi ile beyindeki ödül-haz kısmını tetiklenir böylece bunu sağlayan duruma yani internet kullanmaya bağlanma eğilimi göstermiş olur. Pallanti ve arkadaşları (2006), internet bağımlılığı üzerine yapılan çalışmaların çoğunun, bu ve diğer 'bağımlılıklar' için yüksek risk altında olduklarını gözlemledikleri ergen denekleri kapsadığını gözlemlemişlerdir. Normal nörogelişim sırasında frontal kortikal ve subkortikal monoaminerjik sistemin

olgunlaşmamışlığının, 'ödül motivasyonunun bozulmasıyla belirgin bozuklukların temeli' olarak kabul edilen ergen dürtüselliklerinin altında yattığını varsayıyorlar.

Kavramsal internet bağımlılığı teorisinde aşırı internet kullanımını içsel ihtiyaçlar ve kişiyi motive edici uygulamalar nedeniyle bağımlılık oluştuğunu vurgulamışlardır (Douglas, Mills, Niang, Stepchenkova, Byun, Ruffini, 2008). Ödül eksikliği teorisine göre, normal ihtiyaçlarını karşıladığı halde yeterince doyum yaşayamayan kişiler farklı yollar yönelmesidir Bunun sonucunda davranış bozuklukları alkol ve madde bağımlılığı gibi durumlar gözlenir. İnternet ise ödül arama davranışlarına yönelik çeşitli uygulamalar (oyunlar, kumar vb.) oluşturarak kişileri bağımlı olmalarında risk oluşturduğu gözlenmiştir (Blum, Cull, Comings, 1996).

İnternet bağımlılığının bilgisayar kullanımının mevcut olduğu her yerde meydana geldiği gerçeğini tanımak için kültürel mekanizmaları değerlendirmişlerdir. Bozuklukla ilgili yapılan çalışmalar internet bağımlılığının, internete erişiminin sınırlı ve zor olduğu az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkması pek olası görünmediğini bildirmişlerdir (Morahan Martin ve Schumacher, 2000; Kaltiala-Heino, Lintonen, Rimpela, 2004).

2.1.4. İnternet bağımlılığının oluşturduğu sorunlar

İnternet bağımlılığı birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde internet bağımlılığıyla beraber psikiyatrik bozukluklarında görüldüğü bildirilmiştir. (Ko ve ark., 2012) İnternet bağımlılığına bağlı sık gözlenen duygu durum bozukluğu olan depresyon hem bir sebep hem bir sonuç olduğu bildirilmiştir. İnternet bağımlılığı depresyon ölçeği skoru yüksek olan kişilerde arttığı ve sosyal ortamlardan uzaklaşma, iletişim sorunları, intihar düşünceleri ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Kraut, Patterson, Lundmark, Kiesler, Mukophadhyay, Scherlis, 1998; Young ve Rodgers, 1998). İnternet bağımlılığı olan birçok kişi majör depresyon, anksiyete bozukluğu veya dürtü kontrol bozukluğu (örneğin kompulsif alışveriş) gibi komorbid psikiyatrik bozuklukların kriterlerini karşılayacaktır. Eşlik eden bozuklukların varlığında tedavi stratejileri veya yaklaşımları uygulanırken aşırı internet kullanımına ilişkin değerlendirme ve danışmanlık yaparak yardımcı olabilir. (Shaw, 2008). Aşırı internet kullanımı olan okul dönemindeki çocuklarda dikkat

eksikliği, derste konsantre olamama gibi sorunlar ortaya çıkabilir Koreli okul çocukları üzerinde yapılan bir çalışmada, Yoo ve arkadaşları (2004) Young'ın İnternet Bağımlılığı Testi puanları ile dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu derecelendirme ölçeği arasında bir ilişki buldular. Ayrıca aşırı internet kullanımına bağlı duygu durum bozuklukları, madde ve alkol kullanımı, psikotik bozukluklar (Black, Belsare, Schlosser, 1999; Hidalgo-Fuentes, Martí-Vilar, Ruiz-Ordoñez, 2023) düşük uyku kalitesi, obezite riski gibi hem zihinsel hem de fiziksel sağlıkla ilgili çok sayıda olumsuz birçok sorunla ilişkilendirilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü internet bağımlılığını önemli bir halk sağlığı sorunu olduğunu ve bu sorunla ilgili uluslararası araştırmaları yoğunlaştırma ihtiyacını vurguladı (Alimoradi ve ark., 2019; Aghasi ve ark., 2020; World Health Organization, 2015).

İnternet kullanımının her alana yayıldığı son yıllarda yanlış ve aşırı kullanımla oluşan bağımlılığın getirdiği birçok sorunun dışında internet üzerinden zorbalıklar, yaşam alanlarına saldırıları gibi davranışların attığını söyleyebiliriz. Özellikle sosyal medya sitelerinin artmasıyla ortaya çıkan siber zorbalık kişilerin yaşam alanlarına saldırı, güvenlik sorunu, ağır hakaret ve nefret içerikli yorumlarla baskıları beraberinde getirmiştir.

2.2. Siber Zorbalık

Siber zorbalık, kişiler üzerinde elektronik araçlar aracılığıyla gerçekleştirilen saldırgan, tekrarlanan, kasıtlı bir eylem olarak ifade edilir ve ciddi olumsuz ruh sağlığı sonuçları olabilir. (McLoughlin, Spears, Taddeo, 2018). Siber zorbalık sosyal medya uygulamalarının kullanımı artmasıyla özellikle gelişim çağındaki gençlerin maruz kalması ebeveynler, eğitimciler ve araştırmacılar için endişe yaratan yeni bir şiddet biçimi olmuştur (Santre, 2022). Yapılan araştırmanın genelinde kadınların siber kurban olma olasılığı daha yüksek olmasına karşın erkeklerinse siber zorbalık yapma olasılığını daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Li, 2006; Hemphill ve Heerde, 2014). Bir çalışmada zorbalık eyleminin 11 ila 15 yaşları arasında önemli ölçüde arttığını ve bunun cinsiyetler arasında farklılık gösterdiğini vurgulamıştır. (Currie ve ark., 2009).

Siber zorbalık genellikle ilköğretim öğrencilerinde görülen sözlü taciz, alay, hakaret ve tehdit gibi geleneksel zorbalık davranışlarının yanı sıra fiziksel şiddet ve kişilerin eşyalarına zarar verme gibi saldırgan davranışlarından esinlenerek türetilmiştir.

Çalışmalar, mağdurların, zorbalık yapmayan gençlerle karşılaştırıldığında önemli ölçüde daha fazla sağlık sorunu, duygusal uyum sorunu, okula uyum sorunu ve sınıf arkadaşlarıyla daha zayıf ilişkileri olduğunu bildirmiştir (Due ve ark., 2005; Nansel ve ark. 2004). Bir çalışma 23 ülkeden yapılan çalışmaları incelemiş, zorbalığın diğer tüm sonuçlarla karşılaştırıldığında en güçlü şekilde depresyonla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Hawker ve Boulton, 2000). Siber zorbalıkta saldırganın amacı kişiye zarar vermek, aşağılamak, acı çekmek, korku ve umutsuzluğa yol açmak amacıyla elektronik ortamların kullanılmasıdır. Bu eylemler e-posta, sohbet odaları, sosyal medya uygulamaları, cep telefonları ve anlık mesajlaşma yoluyla gerçekleştirilebilirler (Smith ve ark., 2008; Tokunaga, 2010).

Dehue ve arkadaşları (2008) herhangi bir davranış şeklinin "siber zorbalık" olarak kabul edilmesi için karşılanması gerekli olan üç koşul bildirmişlerdir: saldırı kasıtlı olmalı, tekrar tekrar meydana gelmeli ve psikolojik sıkıntıya sebep olmalıdır. Siber zorbalığın yol açtığı ana zarar, mağdurun itibarına zarar vermektir ve bunun sonuçları, geleneksel zorbalıkta gözlemlenenen bile daha büyük olabilir.

Çocuklar ergenliğe girerken depresyon ve anksiyete oranları artar ve bu dönemde birçok önemli ruhsal rahatsızlığın ortaya çıktığı en yüksek süreçtir (Paus ve ark. 2008), Ergenlik süreci gençlerin ruh sağlığı için savunmasız bir dönem olduğu düşünülmektedir (Hankin ve ark. 1998). Bu özellikle önemlidir, çünkü ergenlik döneminde ailelerden uzaklaşarak farklı yönelim yaşarlar ve aileleri tarafından reddedildiklerinde ve eleştirildiklerinde anksiyete ve depresyon yaşayabilirler ve böylece bu durum duygu durum bozukluklarını artırabilir (Masten ve ark., 2011). Masten ve ark. (2009) ailelerin olumsuz tepkilerinde, gyrus cinguli'nin anterior bölümünde artan aktiviteye sahip ergenlerin, depresif semptomlar geliştirme ve daha fazla sıkıntı yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır Ergenlik döneminde meydana gelen önemli beyin değişiklikleri göz önüne alındığında, bu büyük geçişler, sosyalleşme ve zorbalık sorunları arasında bağlantılar vardır (Steinberg, 2005).

2.3. Anne Baba Tutumu

Anne- baba tutumları, çocuğun kişiliğini biçimlendirir. Çocuk onları dinleyerek ve gözlemleyerek model alır ve taklit eder. Aileler çocuklarını kendi değer ve

inançlarına ve topluma göre yetiştirerek geleceğe mirasını aktarmayı amaçlar (Sümer, Aktürk, Helvacı, 2010; Uzuner, 2003). Bu süreç sosyalizasyon olarak tanımlanır. Çocuk yaşadığı kültürel çevreyi benimsemeye ve öğrenmeye çalışarak davranışlarını şekillendirir. Anne ve baba istedikleri davranışları eğitim, ödül-ceza, disiplin gibi yollarla çocuklarına kazandırmaya çalışır. Ebeveynlerin öğretmeye çalıştıkları değer ve davranışları her çocukta farklı algılar ortaya çıkabilir. Kişinin davranışlarının temelini oluşturan anne ve baba tutumu psikolojinin bir dalı olarak kabul edilir (Sümer ve ark., 2010; Uzuner, 2003; Sezer, 2010; Aydoğmuş, 2001). Anne ve babanın çocuklarına karşı tutumu yetişkinlik döneminde karakterinin oluşmasında en önemli belirleyicidir. Yetişkinlik döneminde karakterlerinin dengeli, uyumlu veya kaygılı, uyumsuz, dengesiz olması çocukken yetiştirildikleri ortamdaki anne baba tutumları ile direkt bağlantılıdır (Derman ve Başal, 2013). Baumrind araştırmalarının sonucunda çocuk gelişiminde üç temel ebeveyn tutumunun etkili olduğunu belirtmiştir. Ebeveynlerin tutumlarını otoriter, demokratik ve izin verici tutum olarak üçe ayırıp bunları tanımlamıştır. (Baumrind, 1971).

2.3.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Anne ve baba çocuklarını nedensiz ve koşulsuz seven, saygı gösteren bir tutum gösterir. Çocukların karakteri oluşumunda en uygun tutumdur. Anne ve babanın birbirleriyle ve çevreyle olan ilişkilerinde dengeli, kararlı ve güven sağlaması çocukların gelişiminde doğru etki yaratır. Ebeveynler çocuklarını hem denetleyip takip eder hem de çocukların kendi başına davranışlarını nasıl yönlendirdiğini gözlerler. Bu tutum içinde olan anne ve baba çocuklarını iyi değerlendirir ve gözleyerek potansiyellerini bilirler. Her çocuğun kendine özgü karakteri ve yeteneği olduğunu bilirler ve kendilerini kanıtlamasına özgürce gelişmesine izin verirler. Çocuklarına sorumluluk duygusunu aşılarlar (Sezer, 2010; Aslan, 1992; Nas, 2001; Tuzcuoğlu, 2003; Kaya, Bozaslan, Gülten, 2012)

2.3.2. İzin verici Anne Baba Tutumu

İzin verici aile tutumunda anne ve baba çocukların davranışlarına karşı herhangi bir yaptırımda bulunmazlar. Çocuğun davranışı doğru ya da yanlış her ne olursa olsun onları destekleyerek olumlu ve aynı tepkiler verirler. Çocuklar kendi isteklerine ve düşüncelerine göre davranmasına izin vererek toplumsal kalıplaşmış düzene uymaları

için zorlamazlar. Anne ve baba alacakları önemli kararlarda bile çocuklarının fikirleri belirtmelerini ister. Aile içindeki kuralları koymada bile çocukların isteklerini ve görüşleri alırlar. Böylece çocuklar neyin doğru neyin yanlış bir davranış olduğunu ayırt edemez. Aşırı derece gösterilen hoşgörü sonucunda çocukların istekleri daha da artarak sürekli daha fazlasını ister. Çocuk kendini eleştiremez ve denetleyemez. Sorumluluk bilinci gelişmez. Anne ve babanın hoşgörülü tutumu çocukların tavır ve davranışı üzerine ihtiyacı olan etkiyi gösteremezler. Çocuklar ailelerini izleyerek kendilerine nasihat arar veya seçerler. Bu tarz bir yaklaşımda çocuk kendini merkezde tuttuğu için toplumdaki ilişkilerinde hep sorun yaşar (Tuzcuoğlu, 2003; Kaya ve ark. 2012; Derman ve Başal, 2013)

2.3.3. Otoriter Anne Baba Tutumu

Anne ve babalar çocuğun gelişim düzeyini, kendine has kişiliğini istek ve ihtiyaçlarını görmezden gelerek kendi düşünce kalıplarına davranış sergilemelerini ister. Aileler çocukların davranış ve tavırlarını oluşturmasında standart kalıpları göz önünde bulundurarak onları bağımsız hareket etmelerine engel olarak baskılar ve belirlenen kalıplarda davranış göstermelerini ister. Anne ve babanın bu otoriter tutumuna karşı itaat etmek zorundadır. Onların her söylediklerini doğru olarak bilmeleri ve koşulsuz kabul etmeleri gerekir (Tuzcuoğlu, 2003; Kaya ve ark. 2012; Derman ve Başal, 2013). Çocukların özgür bir şekilde davranmaları duygularını açığa çıkarmaları ve isteklerini belirtmeleri baskılanarak anne ve babanın belirttiği tutuma uyması gerekir ve aksi bir durumda ise cezalandırılır. Bu tutumda yetişen çocuklar içine kapanık, hata yapmaktan korkan, özgüven eksikliğiyle beraber karar vermeme gözlemlenir. İlişkilerinde öfkeli davranışlar sergileyerek çevrelerine tehdit oluştururlar. Özetle, çocuklar otoriter tutum içinde yetiştirildiğinde ailelerine bağımlı olarak yaşamlarını sürdürürler (Tuzcuoğlu, 2003; Kaya ve ark. 2012; Derman ve Başal, 2013; Kindap ve ark., 2018)

2.3.4. Anne Baba Tutumu Alt Boyutları

Ebeveynlerin tutumları 4 farklı alt boyut belirtilmiştir. Davranışsal kontrol, psikolojik kontrol, duyarlılık ve özerklik desteği olarak ifade edilir. Davranışsal kontrol; çocuklar anne ve babanın davranış ve tavırlarını takip edip gözlemlemesi

olarak tanımlanır. Bu tutumda çocukların davranışlarını aileler takip edip düzenler ve gerektiği zaman müdahale eden olumlu bir yaklaşımdır (Kindap ve ark., 2008)

Psikolojik Kontrol; anne ve baba çocuğun davranışını, kendini benliğini ifade etmesini engelleyen onun kişilik gelişiminde kısıtlayarak zarar veren bir tutum olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar üzerinde psikolojik kontrol uygulayan aileler onların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını görmezden gelerek kendi otoritesi içinde istediği şekilde yönlendiren bir yaklaşımdır. Çocukların benlik bilinci zarar görür. Toplumsal iletişimde yetersiz kalır ve depresyona meyilli olurlar (Kindap ve ark., 2008; Derman ve Başal, 2013; Kindap ve ark., 2018)

Duyarlılık; anne ve babanın çocukların duygusal ve psikolojik yönden besleyerek güven ortamı oluşturdukları olumlu bir yaklaşımdır. Çocuklar sevgi ve anlayış merkezli bir ortam içerisinde ihtiyaçlarını karşılayan anne ve baba tarafından büyütülür (Sevim, 2014; Kindap ve ark., 2018).

Özerklik Desteği; çocukların kendi davranış ve kararlarını bağımsız olarak başlatması, sürdürmesi ve sonlandırması için anne ve baba çocuğu özgürce karar verme bilincinde yetiştirmesi olarak tanımlanabilir. Ebeveynler çocukların bağımsız bir şekilde karar vermelerini destekleyen bir tutum sergiler (Sevim, 2014; Kindap ve ark., 2018).

Bu çalışma ortaokul öğrencilerinde, internet kullanım alışkanlıklarının, siber zorba, siber mağdur olma deneyimlerinin ve ailelerinin internet kullanım alışkanlıkları tespit edilmesi ve araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

2.4. Araştırmanın Modeli

Çalışmamız ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Ortaokul öğrencilerinde siber zorbalık yapma ve siber mağduriyet yaşama durumlarına etki ettiği düşünülen sosyo-demografik özellikler, internet kullanımıyla ilgili alışkanlıklar, anksiyete ve stresle başa çıkma yöntemleri, anne ve babanın tutumu ve davranış değişkenlerine ilişkin veriler istatistiksel olarak analiz edilmiş ve ortaya çıkan veriler objektif bir şekilde yorumlanarak açıklanmıştır.

2.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evreni 2021-2022 eğitim-öğretim senesinde İstanbul'da Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve devlet okullarına devam eden altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrenciler seçilmiştir. Kolayda örnekleme yöntemiyle oluşturulan örneklemimize rastgele seçilen 150 öğrenci oluşturmuştur.

2.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada bireylerin sosyodemografik bilgilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu oluşturulacaktır. Araştırmacılar tarafından yaş, cinsiyet, ilişki durumu ve eğitim durumu kişisel bilgi formunun içerisinde olacak şekilde hazırlanacaktır.

Çalışmamızın amacı doğrultusunda demografik bilgilerine, siber zorbalık davranışı ve mağduriyet yaşama durumu, ebeveyn tutumu ve internet alışkanlıklarına ait nitel ve nicel verilerin toplandığı ölçme araçları ve bu ölçme araçlarını geçerlik-güvenirliliğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan ölçekler; Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu (Ek-A), Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF) (Ek-B), Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ) (Ek-C), Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ) (Ek-D), Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ) (Ek-E) kullanılacaktır.

2.6.1. Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu

Araştırmada bireylerin sosyodemografik bilgilerine ulaşmak için araştırmayı yapan kişiler tarafından öğrenci kişisel bilgi formu oluşturulacaktır. Araştırmacılar

tarafından cinsiyet, yaş, çevresi ile ilişki durumu ve eğitim durumu kişisel bilgi formunun içerisinde olacak şekilde hazırlanacaktır.

2.6.2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (YİBÖ- KF)

1995 yılında, Dr. Kimberly S. Young, internet kullanıcılarını kapsamlı değerlendirip incelemeleri sonucunda internetin bağımlılık yapıcı kullanımını ilk kez ayrı bir psikolojik bozukluk olarak tanımladı. Bu doğrultuda kullanıcıların yaşamlarını olumsuz yönde etkilediği çeşitli yolları sınıflandırdı ve internet bağımlılık ölçeği oluşturdu (Young, 1998; Young, 2009) Pawlikowski ve arkadaşları (2013) İnternet Bağımlılık Ölçeğini daha kısa hale getirerek 12 madde içeren 5 likert (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık) tipi bir ölçeğe dönüştürdü. YİBT-KF iç tutarlık güvenirlik katsayısının 0,85 olarak hesaplanıp bildirilmiştir. Çalışmaları incelediğimizde bu formun güvenirlik ve geçerliliğin sağlandığını göstermiştir. Bu formda tersten puanlama maddesi bulunmamaktadır. Alınan yüksek puanlar internet bağımlılığının yüksek olduğunu bildirmektedir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada YİBT-KF'nin güvenirliği iç tutarlılık analizinde (Cronbach alfa) ve test-tekrar test yöntemleriyle ergenlerde 0,86 olarak elde edilmiştir (Kutlu ve ark., 2016).

2.6.3. Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ)

Bu ölçek yirmi dört madde bulunan dörtlü cevap seçeneği olacak şekilde oluşturulmuştur. Cevaplar her zaman; 4, çoğu zaman; 3, bazen; 2 ve hiçbir zaman; 1 şeklinde puanlama yapılmaktadır. Bu ölçekte yüksek puan alan kişilerin siber zorbalık davranışı göstermeye daha yatkın olduğunu söylemişlerdir (Arıçak ve ark., 2012). Yüksek puan alanların siber zorbalık davranışı görülmesi daha yüksek olduğunu söylemişlerdir. SZÖ'nin güvenirliği iç tutarlılık analizinde (Cronbach alfa) ergenlerde 0,86 olarak elde edilmiştir. Çalışmamızda bu ölçekte alfa katsayısı 0,90 belirlendi.

2.6.4. Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ)

Alt boyutu olmayan bu ölçek 24 maddeden oluşmaktadır. Cevaplar evet; 2 puan ve hayır; 1 puan olacak şekilde iki seçenekli bir ölçektir (Arıçak ve ark. (2011). Katılımcı tüm maddelere kendine uygun bir cevap vermesi istenilmektedir. Ölçeğin bir kesme noktası olmamakla beraber alınan yüksek puanın siber mağduriyet yaşamasını arttırmaktadır. SMÖ'nin güvenirliği iç tutarlılık analizinde (Cronbach alfa)

0,89 olduğu bildirilmiştir. Çalışmamızda bu ölçek için alfa katsayısı 0,89 olarak belirlenmiştir.

2.6.5. Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ):

Lamborn ve arkadaşlarının (1991) geliştirdiği bu ölçek kontrol/denetleme kabul/ilgi ve psikolojik özerklik üç açıdan incelemektedir. Kontrol/denetleme; çocukların ebeveynlerini ne kadar denetleyici ve kontrollü olarak ifade ettiğini, kabul/ilgi; ailelerinin ne derece sevecen ve ilgili olarak ifade ettiğini, psikolojik özerklik; çocukların ebeveynlerinin demokratik tutumunu ne derece uygulandığını ve kendilerini ifade etmesi için ne kadar desteklediklerini ölçmeyi amaçlayan maddeler içermektedir. Beşli cevap seçeneği olan ölçek de Tamamen uygun (5), Oldukça uygun (4), Kısmen uygun (3), Çok az uygun (2) ve Hiç uygun değil (1) olarak puanlanmaktadır. Üç alt ölçeğe ayrılır. Bunlar, “demokratik”, “otoriter” ve “koruyucu-istekçi” tutumdur. Çalışmamızda evrenimizi oluşturan katılımcılara uygunluk amaçlı ilk 18 maddeyi değerlendirdik, Böylece Demokratik tutum: 1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, Koruyucu tutum: 4, 9, 10, 11, 17, 18, Otoriter anne baba tutum da ise 3, 5, 8, 12, 16 maddeler puanlanarak hesapladık. AABTÖ'nün güvenilirliği iç tutarlılık analizinde (Cronbach alfa) kabul/ilgi 0,70; kontrol/denetleme 0,69; psikolojik özerklik 0,66 olduğu bildirilmiştir. Çalışmamızda alfa katsayıları kabul/ilgi 0,71; kontrol/denetleme 0,73; psikolojik özerklik 0,65 olarak belirlenmiştir.

2.7. Veri Analizi

Çalışmamızda verileri analiz edebilmek için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 adlı program kullanılmıştır. Bu veriler analiz edilirken minimum, maksimum, yüzde, ortalama, standart sapma vb. istatistiksel metotlar kullanılmıştır. Sayısal verilerin normal dağılım gösterdiği için gruplar arası karşılaştırma için t testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki değerlendirilmesinde Spearman Korelasyon Analizi ve kategorik veriler için ki-kare bağımsızlık testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmaya katılan 150 ilkokul öğrencisinin yaş ortalaması $11,92 \pm 1,52$ ve 79 (52,7) kadın 71 (%47,3)'ü erkektir. Öğrencilerin kardeş sayısı dağılımı; tek çocuk 4(%2,7) bir kardeş 31 (%20,7), iki kardeş 58(%38,7) üç kardeş 53 (%35,3) dört ve daha fazla kardeş 4 (%2,7)'tür. Öğrencilerin annelerinin yaş aralığı 33-55 babaların yaş aralığı 32-65'tir. Öğrencilerin babalarının eğitim durumları 131 (%87,3) üniversite, 15 (%10,0) lise, 4 (%2,7) okuryazar değil; annelerinin eğitim durumları 115 (%76,7) üniversite, 32 (%21,3) lise, 2 (%1,3) ilkokul, 1 (%0,7) orta okul düzeyindedir.

Öğrencilerin annelerinin 114 (%76) çalışırken babaların tümü 150 (%100) çalışmaktadır. Ailelerin gelir durumları 55(%36,5) geliri giderden fazla, 86(%57,4) geliri gidere denk, 9(%6,1) gelir giderden azdır. Aile tipine baktığımızda 108(%72,0) çekirdek aile 36(%24,0) parçalı aile 6(%4,0) geniş aile olarak dağılmaktaydı. Katılımcıların genel özellikleri, yüzdelik dağılımları ve frekansları (N) aşağıda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Verilerin Dağılımı

	Frekans (N)	Yüzdelik (%)
Öğrencilerin Cinsiyeti		
Kadın	79	52,7
Erkek	71	47,3
Öğrencilerin Yaşı		
11 (5.sınıf)	52	34,7
12 (6.sınıf)	58	38,7
13 (7.sınıf)	40	26,6
Öğrencinin okul tipi		
Devlet Okulu	34	22,7
Özel Okul	116	77,3
Annenin Eğitim Durumu		
Üniversite	115	76,7
Lise	32	21,3
İlkokul	2	1,3
Ortaokul	1	0,7
Okuryazar Değil	0	0
Babanın Eğitim Durumu		
Üniversite	131	87,3
Lise	15	10,0
İlkokul	0	0
Ortaokul	0	0

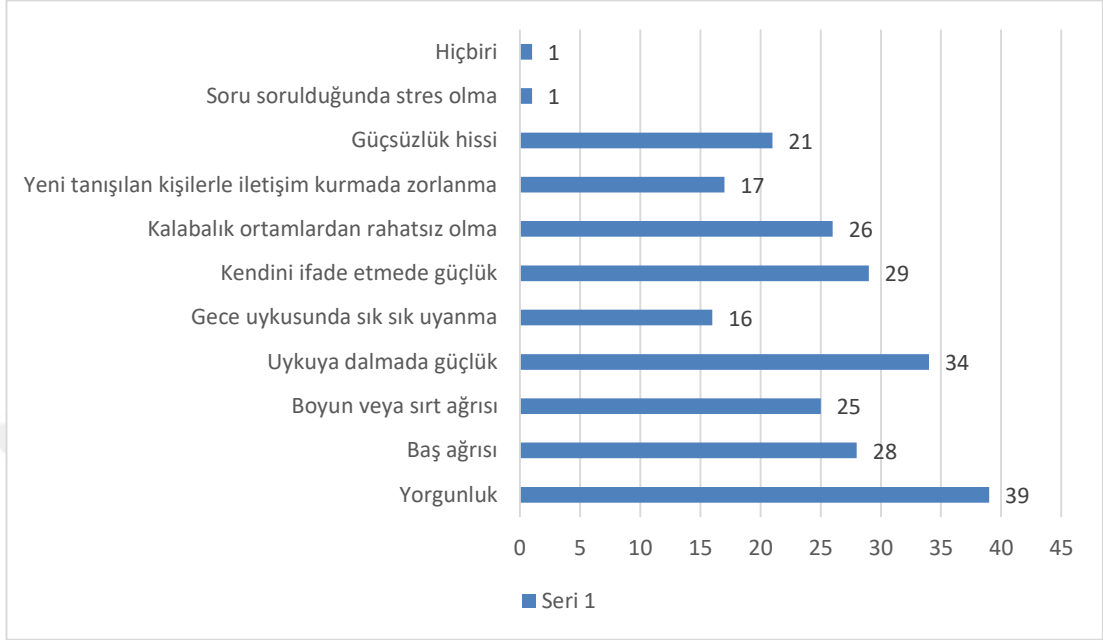
Okuryazar Değil	4	2,7	
Kardeş Sayısı			
Tek Çocuk	4	2,7	
Bir kardeş	31	20,7	
İki kardeş	58	38,7	
Üç kardeş	53	35,3	
Dört ve Daha Fazla Kardeş	4	2,7	
Ebeveynlerin Çalışma Durumu			
Anne	Çalışıyor	114	76,0
	Çalışmıyor	36	24,0
Baba	Çalışıyor	150	100
	Çalışmıyor	0	0
Aile Tipi			
Çekirdek Aile	108	72,0	
Parçalı Aile	36	24,0	
Geniş Aile	6	4,0	
Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?			
Araştırma yapmak	43	%29	
Ödev Yapmak	10	%6	
Oyun oynamak	25	%17	
Sohbet etmek	29	%19	
Sosyal medya kullanmak	7	%5	

Film ve video izlemek	36	%24
Akıllı telefonunuzu genellikle hangi amaçla kullanırsınız?		
Araştırma yapmak	13	%8
Ödev Yapmak	10	%7
Oyun oynamak	48	%32
Sosyal medya kullanmak	9	%6
Film ve video izlemek	28	%19
Bilgisayarda ortalama ne kadar süre harcarsınız?		
Haftada 1 saat	24	%16
Haftada 2-3 saat	17	%11
Günde 1 ve 1 saatten az	49	%33
Günde 1 ve 3 saat	23	%15
Günde 1ve 3 saatten çok	37	%25

Öğrencilerin 127(%84,7)'sinin boş zamanlarınızda uğraşmaktan hoşlandığı hobisi vardır. Arkadaşlık ilişkilerini 81(%54)'ü iyi, 60(%40)'ı orta ve 9(%6)'u kötü, aile ilişkilerini ise 99(%66)'sı iyi, 37(%24,7)'si orta, 14(%9,3)'ü kötü olarak değerlendirdi. Öğrencilerden 123(%82) kişisi hafta sonları ailesiyle beraber etkinlik yaptığını söyledi. Evinde bilgisayar veya tablet olan 147(%98) öğrenci olduğu, 137(%91,3)'sinin kendine ait bilgisayarı, 146(%97,3)'sının kendisine ait telefonu olduğunu bildirdi. Öğrencilerin 82(%54,7)'si 23:00-24:00 arası yattığını 47 (%31,4)si ise gece 24.00'dan sonra yattığını belirtti. Öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefon kullanım amaçları ve haftalık olarak internette geçirilen zaman tablo 1'de gösterilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu interneti ödev ve araştırma yapmak için kullanmaktadır. Öğrencilerin sık karşılaştığı yaşadığı sorunlar tablo 1'e verilmiştir.

Öğrencilerin 62(%41)'i siber zorbalık yaşadığını bildirirken 88(%59)'i ise daha önce yaşamadığını bildirmiştir. Katılımcıların yaşadığı sorunlar Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların yaşadığı sorunlar

Tablo 2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Sonuçları ve Siber Mağduriyet Skoru ile ilişkisi

						Siber Mağduriyet Skoru	
	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla,	Her zaman	Korelasyon r*	P
1. soru	32 (%21,3)	34 (%22,7)	48 (%32,0)	26 (%17,3)	10 (%6,7)	,416	0,000
2. soru	35 (%23,3)	46 (%30,7)	34 (%22,7)	25 (%16,7)	10 (%6,7)	,397	0,000
3. soru	34 (%22,7)	49 (%32,7)	33 (%22,0)	23 (%15,3)	11 (%7,3)	,389	0,000
4. soru	38 (%25,3)	37 (%24,7)	43 (%28,7)	19 (%12,7)	13 (%8,7)	,410	0,000
5. soru	38 (%25,3)	36 (%24,0)	48 (%32,0)	17 (%11,3)	11 (%7,3)	,412	0,000
6. soru	34 (%22,7)	40 (%26,7)	45 (%30,0)	20 (%13,3)	11 (%7,3)	,426	0,000
7. soru	37 (%24,7)	44 (%29,3)	41 (%27,3)	16(%10,7)	12 (%8,0)	,454	0,000
8. soru	34 (%22,7)	30 (%20,0)	45 (%30,0)	28 (%18,7)	13 (%8,7)	,472	0,000
9. soru	37 (%24,7)	38 (%25,3)	46 (%30,7)	15 (%10,0)	14 (%9,3)	,359	0,000
10. soru	39 (%26,0)	34 (%22,7)	37 (%24,7)	25 (%16,7)	15 (%10,0)	,446	0,000
11. soru	37 (%24,7)	42 (%28,0)	42 (%28,0)	20 (%13,3)	9 (%6,0)	,406	0,000
12. soru	39 (%26,0)	36 (%24,0)	45 (%30,0)	18 (%12,0)	12 (%8,0)	,426	0,000

r*Spearman Korelasyon Analizi

Tablo 2’de Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği sonuçlarının frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. En yüksek korelasyon ‘İnternette iken hangi sıklıkta kendinizi ‘birkaç dakika daha’ derken bulursunuz?’ ($r=,472$) sorusunda iken en düşük korelasyon ‘Hangi sıklıkta internette harcadığınız zamanı azaltmak için uğraşırsınız

ve başarısız olursunuz?’(r=,359) sorusundadır. Siber mağduriyet skoru ile ilişkisi incelendiğinde tüm cevaplarla istatiksel olarak ilişkisi bulunmaktadır (p<0,05). Tüm sorularda istatiksel olarak pozitif orta düzey korelasyon vardır. Sorulara baktığımızda internetin kullanım sıklığıyla ilgili olduğunu ve cevapların ‘Sıklıkla’ ve ‘Her zaman’ olarak bildirildikçe Siber mağduriyet skorunda artış olur. İnternet kullanımı arttıkça siber mağduriyet yaşama durumu artacağını bulduk.

Tablo 3. Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği alt ölçütlerin ortalama ve standart sapma değerleri ve siber zorbalık durumu ile ilişkisi

	N	Ortalama	Standart Sapma	Siber Zorbalık Durumu	
				Korelasyon (r)	p
Demokratik Tutum	150	28,22	4,59	-,247	0,006
Koruyucu Tutum	150	24,31	3,78	-,223	0,013
Otoriter Tutum	150	20,00	2,49	+,202	0,000

r*Spearman Korelasyon Analizi

Tablo 3’de Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeğinin s alt ölçütlerin ortalama ve standart sapma değerleri Demokratik Tutum 28,22±4,59; Koruyucu Tutum 24,31±3,78; Otoriter Tutum için 20,0±2,49 olarak elde edilmiştir. Siber zorbalık durumunu her soru için ilişkisi incelendiğinde “Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz” sorusu hariç geri kalan tüm cevaplarla istatiksel olarak ilişkisi bulunmaktadır (p<0,05). Tüm sorularda istatiksel olarak negatif zayıf korelasyon vardır. Anne ve baba ile uyum arttıkça siber zorbalık skoru azaldığını elde ettik.

Tablo 4. Siber zorbalık durumu ile bazı parametrelerin ilişkisi

		Siber Zorbalık Durumu			
		Var N (%)	Yok N (%)	X ² *	P**
Cinsiyet	Kadın	26 (%17,3)	53 (%35,3)	4,882	0,027
	Erkek	36 (%24)	35 (%23,3)		
Okul Tipi	Özel okul	49 (%32,7)	67 (%44,7)	0,174	0,677
	Devlet okulu	13 (%8,7)	21 (%14)		
Boş zamanlarınızda uğraşmaktan hoşlandığı hobisi	Var	46 (%30,7)	81 (%54)	8,929	0,003
	Yok	16 (%10,7)	7 (%4,7)		
Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri	İyi	31 (%20,7)	50 (%33,3)	8,930	0,012
	Orta	23 (%15,3)	37 (%24,7)		
	Kötü	8 (%5,3)	1 (%0,7)		
Öğrencilerin aile ilişkileri	İyi	30 (%20)	69 (%46)	25,655	0,012
	Orta	18 (%12)	19 (%12,7)		
	Kötü	14 (%9,3)	0		
Öğrencilerin evinde bilgisayar durumu	Var	55 (%36,7)	82 (%54,7)	0,919	0,338
	Yok	7 (%4,7)	6 (%4)		
Öğrencilerin kendilerine ait akıllı telefon durumu	Var	60 (%41,1)	86 (%57,3)	0,127	0,721
	Yok	2 (%1,3)	2 (%1,3)		
Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?	Araştırma yapmak	7 (%4,7)	36 (%24)	28,007	0,000
	Ödev Yapmak	1 (%0,7)	9 (%6)		
	Oyun oynamak	10 (%6,7)	15 (%10)		
	Sohbet etmek	19 (%12,7)	10 (%6,7)		
	Sosyal medya kullanmak	3 (%2)	4 (%2,7)		
	Film ve video izlemek	22 (%14,7)	14 (%9,3)		
Bilgisayarda ortalama ne kadar süre harcarsınız?	Haftada 1 saat	1 (%0,7)	23 (%15,3)	57,738	0,000
	Haftada 2-3 saat	8 (%5,3)	9 (%6)		
	Günde 1 ve 1 saatten az	10 (%6,7)	13 (%8,7)		
	Günde 1 ve 3 saat	10 (%6,7)	39 (%26)		
	Günde 1ve 3 saatten çok	33 (%22)	4 (%2,7)		

*Pearson Chi-Square **p<0,05

Tablo 4’da öğrencilerin siber zorbalık yaşama durumu incelendiğinde öğrencilerin okul tipi, evinde bilgisayar ve kendilerine ait akıllı telefon durumu dışında diğer parametreler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek

öğrencilerde siber zorbalığa daha sık karşılaşmaktadır (p=0,027). Öğrencilerin ilgilendikleri hobileri olması (p=0,003), arkadaşlık (p=0,012) ve aile (p=0,000) ilişkilerinin iyi olması, bilgisayar araştırma ve ödev amaçlı kullanması (p=0,000) ve bilgisayarda geçirdiği zamanı azalttıkça (p=0,000) siber zorbalık yaşaması azalmaktadır.

Tablo 5. Young İnternet Bağımlılığı Skoru, Siber zorbalık skoru ve Siber mağduriyet skoru ve Anne Baba Tutum Ölçümü arasındaki korelesyon

	Ort±sd		Siber Mağduriyet Ölçeği skoru	Anne Baba Tutum Ölçeği skoru	Siber Zorbalık Ölçeği skoru	Young İnternet Bağımlılığı testi skoru
Siber Mağduriyet Ölçeği skoru	4,77±7,51	Korelasyon	-	-,354	,540	,495
		p	-	0,000	0,000	0,000
Anne Baba Tutum Ölçeği skoru	59,20±20,61	Korelasyon	-,354	-	-,333	-,359
		p	0,000	-	0,000	0,000
Siber Zorbalık Ölçeği skoru	5,61±8,61	Korelasyon	,540	-,333	-	,610
		p	0,000	0,000		0,000
Young İnternet Bağımlılığı Testi skoru	45,34±22,21	Korelasyon	,495	-,359	,610	
		p	0,000	0,000	0,000	0,000

r*Spearman Korelasyon Analizi

Tablo 5’de Young İnternet Bağımlılığı Testi skor 45,34±22,21, Siber Zorbalık Ölçeği skor 5,61±8,61 Siber Mağduriyet Ölçeği skor 4,77±7,51 Anne Baba Tutum Ölçeği skoru 59,20±20,61 toplam ortalama ve standart sapma değerleri elde edildi. Young İnternet Bağımlılığı testi puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği puanı arasında en yüksek korelasyon bulunurken (r=,610), Anne Baba Tutum Ölçeği puanı ile en düşük korelasyon (r=-,359) bulunmaktadır. Anne Baba Tutum Ölçeği puanı ile tüm diğer ölçümler arasında negatif yönlü zayıf bir korelasyon bulunmaktadır.

Tablo 6. Young İnternet Bağımlılığı testi skoru, Siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile bazı parametrelerin karşılaştırmalı analizi

		Siber mağduriyet ölçek skorları	Siber zorbalık ölçek skorları	Young İnternet Bağımlılığı testi skoru
		p*	p*	p
Cinsiyet	Kadın	0,044	0,003	0,430
	Erkek			
Okul Tipi	Özel okul	0,211	0,315	0,437
	Devlet okulu			
Boş zamanlarınızda uğraşmaktan hoşlandığı hobisi	Var	0,006	0,003	0,163
	Yok			
Öğrencilerin evinde bilgisayar durumu	Var	0,589	0,482	0,374
	Yok			
Öğrencilerin kendilerine ait akıllı telefon durumu	Var	0,112	0,477	0,696
	Yok			
İnternete ulaşmakta akıllı telefonu kullanımı	Var	0,453	0,587	0,014
	Yok			
Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?	Film ve video izlemek	0,001	0,001	0,825
	Diğer Aktiviteler			
Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?	Oyun oynamak	0,000	0,002	0,703
	Diğer aktiviteler			
Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?	Müzik dinlemek	0,001	0,001	0,825
	Diğer aktiviteler			
Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?	Sohbet etmek	0,000	0,000	0,229
	Diğer aktiviteler			
Bilgisayarda ortalama ne kadar süre harcarsınız?	Günde 1 saatten az	0,001	0,001	0,002
	Günde 3saatten çok			

p* t testi

Öğrencilerin Young İnternet Bağımlılığı testi skoru, siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile anne ve babanın medeni durumu, sınıf seviyesi, kardeş sayısı, ailenin eğitim düzeyi, okul tipi, annenin çalışıp çalışmaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktu ($p>0,05$). Siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunurken YİBÖ-KF skoru ile anlamlı farklılık yoktu. Fakat YİBÖ-KF skoru erkeklerde kadınlara göre daha yüksek ortalama değere sahiptir. Erkek öğrencilerde siber mağduriyet ve zorbalığa daha sık karşılaşmaktadır. Boş zamanlarında hobi edinenlerin siber mağduriyet yaşamaları ve siber zorbalık davranışı göstermesi daha düşüktü. Bilgisayar ve akıllı telefona sahip olup olmamaları ve internete ulaşmak için akıllı telefon kullanıp kullanmamaları ile siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları arasında bir farklılık yoktu. YİBÖ-KF ile akıllı telefon kullanıp kullanmamaları arasında anlamlı farklılık vardı. Akıllı telefon kullanımı arttıkça YİBÖ-KF skoru artmaktadır. İnternette geçirilen zaman ile YİBÖ-KF, SMÖ ve SZÖ skorları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. İnternette geçen zaman arttıkça internet bağımlılığı siber mağduriyet ve zorbalık artmaktadır. (Tablo 6).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Çalışmaya katılan 150 ilkokul öğrencisinin yaş ortalaması $11,92 \pm 1,52$ ve 79 (52,7) kadın 71 (%47,3)'ü erkektir. Evinde bilgisayar veya tablet olan 147(%98) öğrenciden 137(%91,3)'ünün kendine ait bilgisayarı, 146(%97,3)'ünün kendisine ait akıllı telefonu bulunmaktaydı. Öğrencilerde yorgunluk ve uykuya dalmakta günlük sık rastlanan şikayetlerdi. Öğrencilerin 62(%41)'i siber zorbalık yaşadığını bildirirken 88(%59)'i ise daha önce yaşamadığını bildirmiştir. Bilgisayar ve akıllı telefona sahip olup olmamaları ve internete ulaşmak için akıllı telefon kullanıp kullanmamaları ile siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları arasında bir ilişki yoktur. Siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık vardı. Erkek öğrencilerde siber mağduriyet ve zorbalığa daha sık karşılaşmaktadır. Öğrencilerin ilgilendikleri hobileri olması ($p=0,003$), arkadaşlık ($p=0,012$) ve aile ($p=0,000$) ilişkilerinin iyi olması, bilgisayar araştırma ve ödev amaçlı kullanması ($p=0,000$) ve bilgisayarda geçirdiği zamanı azalttıkça ($p=0,000$) siber zorbalık yaşamaması azalmaktadır. Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt sonuçları Demokratik Tutum $28,22 \pm 4,59$; Koruyucu Tutum $24,31 \pm 3,78$; Otoriter Tutum için $20,0 \pm 2,49$ olarak elde edildi ve tüm tutumlar ile siber zorbalık durumu arasında negatif zayıf ve anlamlı korelasyon vardı. Bu ölçeğin her sorusu siber zorbalık durumu ile ilişkisi incelendiğinde “Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz” sorusu hariç geri kalan tüm cevaplarla istatistiksel olarak ilişkisi bulunmaktadır ($p < 0,05$). Böylece anne ve baba ile uyum ve iletişim arttıkça siber zorbalık durumu azaldığını elde edildi. Young İnternet Bağımlılığı testi skoru $45,34 \pm 22,21$, Siber Zorbalık Ölçeği skoru $5,61 \pm 8,61$ Siber Mağduriyet Ölçeği skoru $4,77 \pm 7,51$ Anne Baba Tutum Ölçeği skoru $59,20 \pm 20,61$ toplam ortalama ve standart sapma değerleri elde edildi. YİBÖ-KF skorları ile SMÖ skoru arasında tüm cevaplarla istatistiksel olarak ilişkisi bulunmaktadır ($p < 0,05$). İnternet kullanımı arttıkça siber mağduriyet yaşama durumu arttırmaktaydı. YİBÖ-KF skoru ile SMÖ skoru arasında en yüksek korelasyon bulunurken ($r = ,610$), Anne Baba Tutum Ölçeği puanı ile en düşük korelasyon ($r = -,359$) bulunmaktadır. Anne Baba Tutum Ölçeği puanı ile tüm diğer ölçümler arasında negatif yönlü zayıf bir korelasyon bulunmaktadır. Öğrencilerin Young İnternet Bağımlılığı testi skoru, siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile anne ve babanın medeni durumu, sınıf seviyesi, kardeş

sayısı, ebeveynlerin eğitim durumu, okul tipi, annenin çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktu ($p>0,05$). Siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunurken YİBÖ-KF skoru ile anlamlı farklılık yoktu. Fakat YİBÖ-KF skoru erkeklerde kadınlara göre daha yüksek ortalama değere sahiptir. Erkek öğrencilerde siber mağduriyet ve zorbalığa daha sık karşılaşmaktadır. Boş zamanlarında hobi edinenlerin siber mağduriyet yaşamaları ve siber zorbalık davranışı göstermesi daha düşüktü. Bilgisayar ve akıllı telefona sahip olup olmamaları ve internete ulaşmak için akıllı telefon kullanıp kullanmamaları ile siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları arasında bir farklılık yoktu. YİBÖ-KF ile akıllı telefon kullanıp kullanmamaları arasında anlamlı farklılık vardı. Akıllı telefon kullanımını arttıkça YİBÖ-KF skoru artmaktadır. İnternette geçirilen zaman ile YİBÖ-KF, SMÖ ve SZÖ skorları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. İnternette geçen zaman arttıkça internet bağımlılığı siber mağduriyet ve zorbalık artmaktadır.

Son yıllardaki teknolojik ilerlemeler sayesinde bilginin yayılması, aynı fiziksel alanı paylaşmalarına gerek kalmadan bireylerin çalışmaları, yüksek iletim olanakları gibi birçok imkân sunan ve sahip dünya çapında bir ağ oluşturmasıyla internet, toplumda sosyal, politik ve ekonomik beklenmedik değişiklikleri beraberinde getirdi. (Lobo ve Maia, 2015; Castro ve ark., 2013) İnsanların yaşam biçimlerini dönüştüren internet çok faydalı etkileri olsa da aşırı ve yanlış internet kullanımı bireylerde kişisel, sosyal, akademik sorunlar yaratabileceği ve internet bağımlılığı yaratarak kişilerin yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Castro ve ark., 2013; Pan ve ark., 2020).

İnternet bağımlılığı yaygınlığı araştırıldığı çalışmada, 1996'dan 2018' kadar çalışmaları incelediklerinde internet bağımlılığının prevalansının zaman içinde yükseldiğini ve insan-makine etkileşimini arttırdığını bildirmişlerdir (Pan ve ark., 2020). Başka bir çalışmada akıllı telefon kullanımının internet kullanımıyla ilişkili olduğu ve daha kolay erişim sağladığı için internet kullanımını arttırdığını ifade etmiştir (Lee ve ark., 2022). Brezilya'da yapılan bir ankette, internette aşırı zaman geçirilmesi ergenlik dönemindeki öğrencilerde hareketsiz bir yaşama neden olduğu söylenmiştir. Öğrenciler hafta içi (%69,2) hafta sonu (%79,6) kullanım yaygınlığı olduğu ve internet üzerinden oyun oynamak için internette daha fazla vakit geçirdiği bildirilmiştir (Ferreira ve ark., 2017). İspanya'da benzer bir araştırmada kızların internet aktivitelerine ve erkeklerin elektronik oyunlara daha fazla dahil olduğu

bildirilmiştir (Gomez ve ark., 2012). Bilinçsiz interneti kullanımıyla oluşan sedanter yaşam, gençlerde yaşam kalitesini düşürdüğü ve ileride sağlıklarını etkileyeceğini de bildirmişlerdir (Gomez ve ark., 2012; Ferreira ve ark., 2017). İnternet bağımlılığı cinsiyet ile ilişki olduğu ve genellikle erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre internet bağımlılığına yatkınlığının ve günlük kullanımının daha fazla olduğu bildirilmiştir (Taçyıldız, 2010; Kim ve Kim, 2010; Ünsal ve ark., 2016; Bhandari ve ark., 2017; Nam ve ark., 2018; Ayhan ve Köseliören, 2019). Lise öğrencilerinde yapılan çalışmada internet bağımlılığına yatkınlığına cinsiyetin etkili olduğuna ve erkeklerde daha fazla internet bağımlılığı gözlemlendiğini söylemişlerdir (Taçyıldız, 2010). Davranışsal engelleme, internet bağımlılığına karşı koruyucu bir etki yaratıp yaratmayacağını araştıran çalışmada dayanıklılığın cinsiyetler arasında farklılık gösterdiğini ve kız öğrencilerin internet bağımlılığı karşısında daha dayanıklı olduğunu erkeklerinse bağımlılık davranışının daha yoğun olduğunu vurgulamışlardır (Nam ve ark., 2018). Başka bir çalışmada da erkeklerin kızlara göre internete daha bağımlı olduğu bildirilmiştir (Ayhan ve Köseliören, 2019). Asya’da yapılan bir çalışmada erkeklerde internet bağımlılığı oranının kadınlara göre arttığını bildirmişlerdir (Bhandari ve ark., 2017). Bizde çalışmamızda YİBÖ-KF skorunu istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmasa da erkekle kadınlara göre daha yüksek ortalama puana sahipti. Genellikle oyun oynamak için interneti kullanan erkek öğrencilerde internet bağımlılığı yatkınlığı daha yüksek olduğunu düşündük. Fakat bir çalışmada duygusal ve sosyal desteğe ihtiyaç duydukları zaman kızların internet kullanımını daha fazla arttırdığı vurgulanmıştır (Aslan, 2019).

Bir araştırmada ortaokul öğrencilerinde dijital oyun ve internet bağımlılığının sosyal problem çözme becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir (Ulaş, 2022) Erkek öğrencilerin dijital oyun ve internet bağımlılığı kız öğrencilere göre daha fazla olduğunu fakat istatistiksel olarak anlamlı olmadığını söylemişler. Öğrencilerde internette geçirilen süre arttıkça internet ve dijital oyun bağımlılığını arttırdığını tespit etmişlerdir. Bunun sonucunda ise öğrencilerde sosyal problem çözme becerisi zayıfladığını bildirmişlerdir. Ortaokul düzeyinde ki başarılı öğrencilerin değerlendirildi çalışmada (Türker, 2022) internet bağımlılığı ile sosyal uyum arasında negatif ve anlamlı ilişki elde etmişlerdir. İnternet bağımlılığı öğrencilerin sosyal uyumlarını olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Başka bir çalışmada aile ve arkadaşlık ilişkileri zayıf olan çocuklarda internet bağımlılığına yatkınlığının arttığını

bildirmişlerdir (Altunkürek ve Özçoban, 2020). Çalışmamızda öğrencilerin genellikle akıllı telefon ile interneti oyun oynamak için kullandığı, bilgisayar ile internetten araştırma yapmak ve film ve video izlemek için kullandığını elde ettik. Öğrencilerin %73'nün her gün en az bir saat en çok 3 saat ve üzeri günlük internet kullanmaktaydı. Erkek öğrencilerin dijital oyun oynamak için internete daha çok vakit harcamaktaydı.

Bir gençlik merkezinde yapılan çalışmada internet bağımlılığını ve sosyal anksiyete düzeyini incelemiştir (Sağbaş, 2023). Çalışmaya 14-17 yaş arası 484 gencin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Gençlerde internet bağımlılığı ile sosyal anksiyete durumunun anlamlı ilişkisi olduğunu söylemişlerdir. Gençlerin internet kullanım sürelerini azaltmak ve sportif aktivitelere katılımını desteklemek gerektiğini vurgulamışlardır. 300 öğrencinin katıldığı çalışmada cinsiyetler arasında yapılan çalışmada internet bağımlılığının anksiyete açısından farklı olduğunu ve erkeklerde anksiyeyi daha çok arttırdığı bildirilmiştir (Nam ve ark., 2018). Bir çalışmada 12-15 yaş aralığında 416 öğrencide internet bağımlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır (Köle, 2022). Başarı düzeyi iyi olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin düşük olduğu, arkadaşlık ilişkileri kötü olan öğrencilerin ise internet bağımlılık düzeyinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Sosyal kaygı ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Sosyal kaygı düzeyi artan öğrencilerin internet bağımlılığı da arttığını bildirmişlerdir. Çalışmamızda öğrenciler çoğunluğu uykuya dalmada güçlük ve yorgunluk yaşadıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin ilgilendikleri hobileri olması, arkadaşlık ve aile ilişkilerinin iyi olması internet kullanımını azalttığını gözlemledik.

. İlkokul öğrencilerinin eğitimsel amaçlı internet kullanımını araştıran çalışmada, (Sağbaş, 2022) video paylaşım platformunu çok azı eğitim amacıyla kullandığını ve ailenin eğitim düzeyi ile internet kullanım amaçlarının farklılık göstermediğini söylemişlerdir. Çocukların %10'u internet bağımlısı ve %23'ü sınırlı internet bağımlılığı gösterdiğini tespit etmişlerdir. Ayhan ve Köseliören'in (2019) 840 öğrencinin katıldığı çalışmasında 36,7'sinin bağımlılığa yatkınlığının fazla olduğu aile eğitim durumu düştükçe bağımlılığın arttığını söylemişlerdir. Başka bir çalışmada, arkadaş ve aile ilişki durumu ve interneti kullanım amaçları ile YİBÖ-KF puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulmuşlardır. Aile ve arkadaşlık ilişkileri kuvvetli olan öğrencilerin zayıf ilişkiler kuranlara göre ve interneti

araştırma ve ödev için kullanan öğrencilerin oyun ve sosyal medya amaçlı kullananlara göre daha düşük YİBÖ-KF puan ortalamasına sahip olduğunu söylemişlerdir. Bir çalışmada (Çelebioğlu ve ark., 2020) 14-18 yaş arası çocuklarda YİBÖ-KF ortalama puanı $25,12 \pm 9,14$ olarak, başka bir çalışmada (Akdeniz, 2018) 14-16 yaş arası ergenlerde YİBÖ-KF toplam puanı 26.898 ± 8.510 olarak, başka bir çalışmada (Kelleci ve ark., 2021) 9-15 yaş arası çocuklarda YİBÖ-KF ortalama puanı $20,74 \pm 8,15$ olarak, bir başka çalışmada (Porsuk, 2023) ise 14-17 yaş arası ergenlerde YİBÖ-KF toplam puanı $30,26 \pm 8,63$ olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmamızda ortalama YİBÖ-KF skorunu $45,34 \pm 22,21$ elde ettik. Diğer çalışmalara göre bu ortalama değer yüksekti. YİBÖ-KF skoru Anne Baba Tutum Ölçeği puanı negatif ve zayıf korelasyon ($r = -.359$) bulunmaktaydı. Bilgisayarı araştırma ve ödev amaçlı kullandığında ve bilgisayarda geçirdiği zamanı azalttıkça istatistiksel olarak anlamlı olmasa da düşük YİBÖ-KF puan ortalamasına sahip olduğunu elde ettik.

Anne ve babanın internet kullanımı ile ilgili çocuklarına okulun olmadığı hafta sonları ve tatil zamanları daha fazla izin verdiği ve ebeveyn denetiminde internet kullanımı bağımlılığa karşı koruyucu olabileceği gözlenmiştir. (Pujazon ve Park, 2010; Akçay ve Özcebe, 2012). Çocukların birçok davranış ve alışkanlıkların kazanılmasında anne babanın tutumu oldukça önemli bir faktördür (Akçay ve Özcebe, 2012; Taş, 2018; Aksoy ve Koçtürk, 2019; Özerk, 2019). İnternet bağımlılığı ile ebeveyn tutumu arasında anlamlı ve güçlü ilişkiyi literatürde bildirilmiştir (Taş, 2018; Aksoy ve Koçtürk, 2019; Özerk, 2019). Bir çalışmada anne ve baba ile çocuğun iletişimi güçlü ve olumlu olduğunda ebeveynlerin çocukların davranış ve alışkanlıklarını yönlendirmede daha etkili oldukları ve güçlü aile ilişkileri çocuklarda internet bağımlı olma oranını düşürdüğünü bildirmişlerdir (Venkatesh ve diğerleri, 2019). Bir çalışmada zayıf aile ilişkisine sahip ve çatışma yaşayan ergenlerin internet bağımlı olma ihtimalinin yüksek olacağını söylemişlerdir (Ko ve diğerleri, 2015). Benzer bir başka çalışmada ise anne ve babanın çocuklarıyla zayıf ilişki içinde olması bilinçsiz internet kullanımını arttırdığını bildirmişlerdir (Bleakley ve ark., 2016). Taş (2018) yaptığı çalışmasında, internet bağımlılığının ailelerin tepkileri ve internete vakit geçirme şekline göre anlamlı şekilde farklılaştığı ve otoriter anne baba tutumuna sahip ailelerin çocuklarının internet bağımlılık düzeylerinin demokratik anne baba tutumuna sahip ailelerin çocuklarının internet bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Bir çalışmada (Koç, 2017) 12-18 yaş arası internet oyunu

oyun bozukluğu tanısı alan ve olmayan 100 kişiyi değerlendirmiştir. İnternet oyunu oynama bozukluğu olan katılımcılar anne-babalarının onlarla ilgilenmediğini ve önemsenmediklerini söylemişlerdir. İnternet oyunu oynama bozukluğu görülmesinde anne ve baba tutumu risk faktörü oluşturduğunu vurgulamışlardır. 376 ortaokul öğrencisinin katıldığı çalışmada (Altıntaş ve Öztürk, 2016) aşırı internet kullanımı ve AABTÖ arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Demokratik tutum ile düşük düzeyde negatif yönde, koruyucu tutum ile orta düzeyde pozitif ilişki olduğunu bildirmişlerdir. AABTÖ ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada (Baykan, 2014) öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi ile anne baba tutumları arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit etmişlerdir. Koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları internet bağımlılığı yükseltirken demokratik ebeveyn tutumu olan öğrencilerde ise bu bağımlılığın düşmekte olduğunu vurgulamışlardır. Çalışmamızda Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt ölçütlerin ortalama ve standart sapma değerleri Demokratik Tutum $28,22 \pm 4,59$; Koruyucu Tutum $24,31 \pm 3,78$; Otoriter Tutum için $20,0 \pm 2,49$ olarak elde ettik. AABTÖ ile tüm diğer ölçümler arasında negatif yönlü zayıf bir korelasyon bulunmaktaydı. Koruyucu ve otoriter anne baba tutumları YİBÖ-KF puan ortalamaları yüksek olduğu demokratik anne baba tutumunda ise bu puanların öğrencilerde daha düşük olduğunu elde ettik. Ailelerin korumak amaçlı koydukları yasaklar internet kullanımını daha cazip hale getirebileceğini düşünmekteyiz.

Dünyayı etkisine alan COVID-19 pandemisi boyunca internet üzerinden uzaktan eğitim alan çocukların internet kullanımını araştırmışlardır (Öztürk, 2022). 333 çocuğun ve ebeveynin katılımıyla gerçekleşen çalışmada, çocukların %12'sinde internet bağımlılığı, %18,9'unda problemlili internet kullanımı olduğunu bildirmişlerdir. Pandemi süresince çocukların %47,4'ünün günlük 4 saat üzerinde internette zaman harcadıklarını ve fiziksel aktivitenin azaldığını söylemişlerdir. Zorlu pandemi sürecinde internet kullanımının artması, sonrası için ailelerin ve eğitimcilerin çocuklarda internet bağımlılığı oluşmaması için gerekli eğitim ve destek sağlamaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bizde çalışmamız boyunca pandemi sonrası öğrencilerin internet kullanımını arttığını ve ailelerin bu yüzden problem yaşadığını gözlemledik.

Çalışmamızda beden kitle indeksi açısından internet bağımlılığını karşılaştırmak da birçok çalışmada, internet kullanımını fiziksel aktifliği azalttığı için

bireylerde özellikle kilo artışına sebep olmaktadır. Başka sebeplerden kilo problemi yaşayan aşırı kilolu bireylerde de bu durumla baş etmek için interneti kaçış olarak kullanabilmektedir. Obezite problemi olan kişilerde internet bağımlılığı yüksek görülmektedir (Rich ve ark., 2017; Gentile ve ark., 2021; Servidio ve diğerleri, 2018). Bir çalışmada ise zayıf ve normal kilolu bireylerde de internet bağımlılığı yatkınlığı olduğunu da söylemişlerdir (Lv ve ark., 2017). Başka bir çalışmada beden kütle indeksi artışı internet bağımlılığını arttırdığını fakat internet bağımlılığı ile yüksek kilolu olma arasında pozitif ilişki olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamsız olduğunu söylemişlerdir (Ying Ying ve diğerleri, 2021). Benzer bir çalışma da ise internet bağımlılığı ile beden kitle indeksi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu internette geçirilen zamanın artması ve sıklaşması obeziteyi arttıracığını söylemişlerdir. (Arafa ve ark., 2020). Ayrıca öğrencilerin yaşadığı sorunlara batkımızda boyun ve sırt ağrıları yaşadığını bildirdiler. Bunun sebebinin uzun süre yanlış ve sabit postürde durmaktan olabileceğini ve özellikle bilgisayar ve telefon kullanımından kaynaklanabileceğini düşündük.

Siber zorbalık, kavramını 1970'lerde Dan Olweus tarafından tanımlanan zorbalık kavramından alan bir şiddet türüdür. Saldırganın, olumsuz eylemler yoluyla bir başkasına veya başkalarına saldırganlığı kasıtlı olarak tetikleyen veya teşvik eden ve yaymak için yeni teknolojilere, özellikle internete sahip olan kişi olduğu durumlarda, bazı öğrencilerin akranlarından defalarca acı çekmesi ile karakterizedir (Lorenzo, 2012; Heirman ve Walrave, 2017). Belçika'daki altı okulda yapılan bir anket çalışmasında (Heirman ve Walrave, 2017), öğrencilerin %6,3'ünün siber zorbalık kurbanı olduğunu bildirmiştir. Bunlardan %4,7'si önceki üç ay içinde bir kez ve %1,6'sı birkaç kez tacize uğradığını söylemiştir. İtalya'da gençlerin siber zorbalık konusundaki farkındalığını artırmak için kısa filmler, posterler, danışmanlık ve tartışma forumları kurarak bilgilendirmişler. Okulda siber zorbalık ve mağduriyette azalma olduğunu gözlemlemişlerdir (Palladino ve ark., 2017). Ailenin gelir durumu ve eğitim seviyesi arttıkça siber zorbalığın ve mağduriyetin azaldığını söylemişlerdir (Akyüz, 2019). Çalışmamızda öğrencilerin 62(%41)'i siber zorbalık yaşadığını bildirirken 88(%59)'i ise daha önce yaşamadığını bildirmişti. Çalışmamızda siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile anne ve babanın medeni durumu, sınıf seviyesi, kardeş sayısı, ailenin eğitim düzeyi, okul tipi, annenin çalışıp çalışmaması arasına istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını elde ettik ($p>0,05$).

Öğrencilerin siber zorbalık ve mağduriyet durumunu araştıran çalışmada (Polat, 2022), siber zorbalık eylemlerine maruz kalma oranı oldukça yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Siber mağduriyet yaşayan öğrencilerin sosyalleşme sorunu, fiziksel halinden hoşnut olmama, eğitim hayatında isteksizlik ve derin depresif tutum sergilediklerini tespit etmişlerdir. Zonguldak'ta 12-13 yaş aralığında 872 ortaokul öğrencinin katıldığı çalışmada (Akyüz, 2019) siber mağduriyet ve zorbalık düzeyini araştırmışlardır. Erkek öğrencilerde siber zorbalık davranışı daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Öğrenciler internet kullanımını hangi amaçla yaparsa yapsın, kullanmayana göre siber zorbalık davranışı daha fazla görüldüğünü söylemişlerdir. Spor bilimleri fakültesi öğrencileri arasında (N=306) sosyal medya kullanımı ile siber mağduriyet ve zorbalık durumunu değerlendirmek için yapılan çalışmada (Dugan, 2023) 64 (%20,9) katılımcı siber zorbalığa maruz kaldığını söylemiştir. Katılımcıların siber mağduriyet ve zorbalık durumları ile yaş, cinsiyet, sosyal medyada geçirilen süre arasında istatistiksel olarak fark bulamamışlardır. Buna rağmen sosyal medya kullanırken siber mağduriyet ve zorbalık yaşama riski olduğu için öğrencileri bilinçlendirmek gerektiğini vurgulamışlardır. Kadınların sosyal medya içerikleri için yaşadıkları kaygı erkeklere göre daha fazla olduğunu elde etmişlerdir. Sosyal medya içerik kaygısının azaltmaya yönelik önlemler alınması gerekliliğini bildirmişlerdir. Ülkemizde son 10 yılda internet bağımlılığı, problemlili internet kullanımı, siber zorbalık ve siber mağduriyet hakkında yapılan çalışmaların meta-analiz çalışmasında (Öksüz, 2019) bu dört durumun cinsiyet ile ilişkisi incelendiğinde erkek öğrencilerde daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır. Bizde çalışmamızda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha sık siber zorbalık yaşadığını, aile ilişkileri zayıfladıkça ve internet kullanımı arttıkça bu durumun daha da arttığını elde ettik. Boş zamanlarında hobi edinenlerin siber mağduriyet yaşaması ve siber zorbalık davranışı göstermesi daha düşüktü. Bilgisayar ve akıllı telefona sahip olup olmamaları ve internete ulaşmak için akıllı telefon kullanıp kullanmamaları ile siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları arasında bir anlamlı bir ilişki yoktu.

Bir çalışmada (Madencioğlu, 2021) narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve mağduriyete etkisini 9-14 yaş grubu 524 öğrenci üzerinde araştırmıştır. Narsistik kişilik seviyesi ile siber zorbalık davranışı arasında pozitif yönde zayıf ve anlamlı ilişki olduğunu, siber mağduriyet arasında ise anlamlı ilişki olmadığını bulmuşlardır. Narsistik kişilik özelliği bulunan çocuklarda siber zorbalık davranışı gösterebileceğini

söylemişlerdir. Bir çalışmada (Coşkun, 2019) 11-16 yaş arasında Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanısı olan çocuklarda internet bağımlılığı ve siber mağduriyet durumunu araştırmışlardır. Çalışma 67 DEHB tanısı alan çocuklar ile 67 sağlıklı kontrolden oluşan iki grup oluşturmuşlardır. DEHB grubundaki çocukların %50,7'si siber mağduriyet yaşadığını ve %42,5'inin bilinçsiz internet kullanıcısı olarak tespit etmişlerdir. DEHB tanısı olan çocukların internet bağımlılığına daha fazla yatkın olduğunu ve siber mağduriyet yaşama yaygınlığı gruplar arasında anlamlı farklılık saptamadıklarını bildirmişlerdir. Siber zorbalık davranışı ile saldırganlık davranışı arasında ilişkiyi inceleyen çalışmaya 804 öğrenci katılmıştır (Yelci, 2018). Siber zorbalık ile saldırganlık davranışı arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamışlardır. Erkek öğrencilerin daha fazla siber zorbalık ile saldırganlık davranışı gösterdiği ve daha fazla siber mağduriyete uğradığını bildirmişlerdir. Üniversite öğrencilerinde sosyal medyada ile siber mağduriyet ilişkisini inceleyen araştırmada (Özdemir, 2022), siber mağduriyet düzeyi arttıkça sosyal medyada paylaşım yapacağı içerik için kaygı ve stresin arttığını söylemişlerdir. Çalışmamız da öğrencilerin yaşadığı sorunları incelediğimizde kalabalık ortamlarda rahatsız olduğunu ve kendini ifade etmekte güçlük çektiğini söyleyen öğrenciler bulunmaktaydı. Fakat bu öğrencilerin siber zorbalık durumu incelendiğinde %45,45'si zorbalık yaşadığını bildirmişti.

Türkiye genelinde online ortam kullanılarak yapılan anket çalışmasında aktif olarak internet kullanan kişilerin siber zorbalığa maruz kalma durumunu araştırmıştır (Kaçar, 2023). Çalışmaya yaş ortalaması $35,18 \pm 10,78$ ve %58'i kadın %42'si erkek 471 kişi katılmıştır. Katılımcılar %77,3'ünün siber zorbalığa maruz kaldığını, bu sebeple %72,9'u sosyal medya kullanımını bıraktığını, %94,1'i siber zorbalığın kötü bir davranış olduğunu bildirmişlerdir Erkek katılımcıların siber zorba ve mağduriyet puanları kadın katılımcılara göre yüksek elde etmişlerdir. Siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında ($r=0,332$; $p=0,000$) pozitif yönlü ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışma sonucunda siber zorbalık ve mağduriyetin önlenmesi için internet kullanımı hakkında eğitim verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bilinçli internet kullanımı için çocuklara eğitim verilmesi gerekliliğini vurgulamışlardır. Denizli'de 455 lise öğrencisinin katılımıyla yapılan çalışmada (Boyar, 2023), cinsiyet, okul tipi ve gelir düzeylerine göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulmuşlardır. SZÖ puanı ile SMÖ puanı arasında negatif yönde orta düzeyde ($r=-0,562$; $p<0,001$) ilişki olduğunu söylemişlerdir. Erkek öğrencilerde

daha fazla siber zorbalık davranışı gösterdiğini, günlük 5 saat ve üzeri bilgisayar kullanımını olan öğrencilerde siber zorbalık davranışı gösterdikleri ve siber zorbalık yapan öğrencilerde daha az siber mağduriyet yaşadıklarını bildirmişlerdir. Bir araştırmada (Demir, 2022) COVID-19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet düzeylerini incelemiştir. 545 öğrencinin değerlendirildiği çalışmada pandemi sürecinde %35,2'si siber zorbalıkta bulunma davranışı gösterirken %52,6'sı ise siber mağduriyet yaşadığını bildirmişlerdir. Pandeminin bireyler üzerindeki oluşturduğu birçok etki ile beraber hem siber zorbalık hem de siber mağduriyet arasında anlamlı ve pozitif ilişki olduğunu ve bu süreçte siber mağduriyet yaşama ve siber zorbalık davranışını arttırdığını vurgulamışlardır. Çalışmamızda Siber Zorbalık Ölçeği skor $5,61 \pm 8,61$ Siber Mağduriyet Ölçeği skor $4,77 \pm 7,51$ olarak elde edildi. SZÖ ile SMÖ puanları arasında pozitif ve orta seviyede anlamlı ilişki elde etmişlerdir ($r=0,540$, $p<0,05$). Bu ölçek sonuçlarının birbiriyle ilişkisinin çalışmalarda birbirinden farklı olmasının farklı sebeplerden kaynaklanacağını ve daha farklı parametreler eklenerek daha geniş katılımcılarla araştırılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, anne baba tutumlarının siber zorbalık ilişkisi hakkında az sayıda çalışma yapılmıştır. Aile internet tutumları ile siber mağdur olma arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada (Apan, 2023) 685 ortaokul öğrencisini değerlendirmişlerdir. Siber mağduriyet yaşayan öğrencilerde ailenin internet tutumunun ihmalkâr tutum olduğunu söylemişlerdir. Sakarya'da yapılan 393 öğrencinin katıldığı çalışmada, örneklem AABTÖ ile SZÖ ve SMÖ arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. İhmalkâr ve otoriter anne baba tutumunda bulunan ebeveynlerin çocuklarında siber zorba ve mağdur olma riskinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucuna göre demokratik anne baba tutumunda yaşayan çocuklarda ise siber kurban olma riski daha fazla bulunmuştur (Çimen, 2018). Çalışmamızda Anne Baba Tutum Ölçeği puanı ile Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ölçekleri arasında negatif yönlü zayıf bir korelasyon bulunmaktadır ($r=-0,333$; $r=-0,354$, $p<0,05$). Anne ve baba ile uyum arttıkça siber zorbalık skoru azaldığını elde ettik. AABTÖ'nin alt ölçütlerin (Demokratik Tutum, Koruyucu Tutum, Otoriter Tutum) ile siber zorbalık durumu arasında negatif zayıf ve anlamlı korelasyon vardı. Anne ve baba ile uyum arttıkça siber zorbalık skoru azaldığını düşünmekteyiz.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Katılımcıların yaş ortalaması $11,92 \pm 1,52$ ve 79 (52,7) kadın 71 (%47,3)'ü erkektir.

Evinde bilgisayar veya tablet olan 147(%98) öğrenciden 137(%91,3)'sinin kendine ait bilgisayarı, 146(%97,3)'sının kendisine ait akıllı telefonu bulunmaktaydı.

Öğrencilerde yorgunluk ve uykuya dalmakta günlük en sık bildirilen şikayetlerdi.

Öğrencilerin 62(%41)'i siber zorbalık yaşadığını bildirirken 88(%59)'i ise daha önce yaşamadığını bildirmiştir.

Öğrencilerin Young İnternet Bağımlılığı testi skoru, siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile anne ve babanın medeni durumu, sınıf seviyesi, kardeş sayısına arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktu.

Siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık vardı. Erkek öğrencilerde siber mağduriyet ve zorbalığa daha sık karşılaşmaktadır.

YİBÖ-KF skoru ile cinsiyetler arasında anlamlı farklılık yoktu. Fakat YİBÖ-KF skoru erkeklerde kadınlara göre daha yüksek ortalama değere sahiptir

Bilgisayar ve akıllı telefona sahip olup olmamaları ile siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları arasında bir ilişki yoktur.

Öğrencilerin internete ulaşmak için akıllı telefon kullanıp kullanmamaları ile siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları arasında bir ilişki yoktur.

Öğrencilerin YİBÖ-KF ile akıllı telefon kullanıp kullanmamaları arasında anlamlı farklılık vardı. Akıllı telefon kullanımı arttıkça YİBÖ-KF skoru artmaktadır.

İnternet kullanımı arttıkça YİBÖ-KF, siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları arasında anlamlı farklılık vardı. Günlük internet kullanımı arttıkça ölçeklerden alınan puanlar artmaktaydı.

Öğrencilerinde siber mağduriyet ve zorbalık ölçek skorları ile interneti kullanım amaçlarına göre istatistiksel farklılık vardı. Müzik dinlemek ve film ve dizi izlemek amacıyla internet kullananlarda ölçek puanları azalırken oyun ve sohbet amaçlı kullananlarda ölçek puanları artmaktaydı.

Ailesi ve arkadaşlarıyla iyi iletişim ve aralarındaki uyum arttıkça siber zorbalık yaşaması azalmaktadır.

Anne Baba Tutum Ölçeği skoru ile tüm diğer ölçekler arasında negatif yönlü zayıf bir korelasyon bulunmaktadır.

Öğrencilerin ilgilendikleri hobileri olması siber mağduriyet yaşamasını azaltmaktadır.

ÖNERİLER

- 1) Araştırma evrenini daha geniş bir örneklem ile daha kapsamlı değerlendirerek detaylı sonuçlara ulaşılabilir.
- 2) Araştırma evrenini Türkiye'nin birçok şehrinde farklı düzeyde eğitim kurumlarında eşit sayıda katılımcı ile yapılması çeşitli sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.
- 3) İnternet bağımlılığına neden olacak farklı değişkenler araştırılması ve ortaya çıkarılması için farklı çalışmalar yapılarak ayrıntılı nitel ve nicel değerlendirmelerin olduğu araştırmalar yapılabilir.
- 4) Çocuk ve ergenlerin farklı gelişim süreçleri ayrıntılı incelenmeli ve uluslararası oluşturulmuş internet bağımlılığı tanı kriterleri bu farklılıklar göz önünde bulundurularak tekrar değerlendirilmelidir.
- 5) Bu araştırma ortaokul düzeyindeki çocuklarda yapılmıştır. Daha küçük yaş aralığında internet bağımlılığı araştırılmalı ve gerekli önlemler alınması için farkındalık yaratılıp öneriler oluşturulmalıdır.
- 6) Yapılmış araştırmalar da ve bu çalışmanın sonucuna göre internette geçirilen zaman arttıkça bağımlılığın attığı görülmüştür. Ailelerin ve çocukların bu konu hakkında bilgilendirilerek internet kullanım sürelerinin düzenlenmesi sağlanmalıdır.
- 7) Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre internet bağımlılığını önlemek için ailelerin ve çocukların internet bağımlılığı, siber zorbalık ve mağduriyet hakkında detaylı bilgilendirmek amaçlı seminerler, eğitici kitaplar, kısa filmler gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.

8) Ailenin gözetiminde bilinçli internet kullanımı siber zorbalık davranışını, siber mağduriyet yaşama durumunu ve internete bağımlılığı azaltacağını düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- Aboujaoude, E., Koran, L.M., Gamel, N., Large, M.D., Serpe, RT. (2006). Potential markers for problematic Internet use: a telephone survey of 2,513 adults. *CNS Spectr.* 11, 750-755.
- Adiele, I., Olatokun, W. (2014). Prevalence and determinants of Internet addiction among adolescents. *Computers in Human Behavior.* 31, 100-110.
- Aghasi, M., Matinfar, A., Golzarand M., Salari-Moghaddam A., Ebrahimpour-Koujan S. (2020). Internet Use in Relation to Overweight and Obesity: A Systematic Review and Meta-Analysis of Cross-Sectional Studies. *Adv. Nutr.* 11: nmz073.
- Akca, E. B. ve Sayımer, İ. (2017). Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme. *Online Academic Journal of Information Technology.* 8(30):2-20.
- Akçay, D. ve Özcebe, H. (2012). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların ve Ailelerinin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi.* 12(2): 66-71.
- Akdeniz, B. (2018). 14 – 16 yaş aralığındaki ergenlerin bağlanma stilleri, gözlerden zihin okuma becerileri ve ruhsal sorunları ile internet bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: İstanbul ili örneği. Yüksek lisans tezi.
- Akgül, G. (2018). Ergenlerde Gelişimsel Değişkenlerin Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet İle İlişkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi
- Aktan, E. & Kayış, H. H. (2018). Sosyal Medya ve Değişim: Bloglar Aracılığıyla Anneliğin Evrimi Üzerine Netnografik Bir Analiz . *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology.* 9 (32), 39-54.
- Aksoy, A. N. ve Koçtürk, M. (2019). Ebeveyn Tutumlarını Algılama ve İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.
- Akyüz, A. (2019). Ortaokul öğrencilerinde siber zorbalık/ siber mağduriyet davranışları ve internet saldırganlığı düzeyleri- Zonguldak örneği. Yüksek lisans tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Alimoradi, Z., Lin C.Y., Broström, A., Bülow, P. H., Bajalan, Z., Griffiths, M.D., et al. (2019). Internet Addiction and Sleep Problems: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Sleep Med. Rev.* 47, 51–61.
- Altıntaş, S. & Öztabak, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımları ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama* , 7 (13) , 109-128 .
- Altunkürek, Ş. Z., Özçoban, K. (2020). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılıkları ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları. *Bağımlılık Dergisi.* 21(4): 275-284.

- Apan, FG. (2023). Ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarına göre siber mağduriyetlerinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Arafa, S., Elaidy, A., and Hassan, M. (2020). Relationship between problematic Internet use, body mass index and psychiatric morbidities in Egyptian high school adolescent students. *Al-Azhar Journal of Pediatrics*. 23(2): 981-998.
- Arıcak, OT., Kınay, H., & Tanrıkulu, T. (2012). Siber zorbalık ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *HAYEF*, 9(1), 101-14.
- Arıcak, OT., Tanrıkulu, T., & Kınay, H. (2012). Siber Mağduriyet ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 1-6
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1,55-67.
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4, 7-14.
- Aslan, N. (2019). Ergenlerde internet bağımlılığı, yaygınlığı, nedenleri ve sonuçları üzerine bir araştırma. *The Journal of International Social Research*. 12(65): 945– 957.
- Aydoğmuş, K. (2001). *Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları* (9. Baskı). Ana-Baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitap Yayıncılık.
- Ayhan, B. Köseliören, M. (2019). İnternet, Online Oyun ve Bağımlılık. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*. 6 (1): 1-30.
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology*. 4(1): 42-43.
- Batıgün, A. D., Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*. 26, 110.
- Baykan, N. (2014). Anne-baba tutumları ile İnternet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sultanbeyli ilçesi örneği). Yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi.
- Beard, K. W, and Wolf, EM. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. *Cyberpsychol Behav*. 4, 377-383.
- Bernardi S., Pallanti S. (2009). Internet addiction: a descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissosociative symptoms. *Compr Psychiatry*. 50, 510-516.
- Bhandari, P. M., Neupane, D., Rijal, S., Thapa, K., Mishra, S. R., & Poudyal, A. K. (2017). Sleep quality, Internet addiction and depressive symptoms among undergraduate students in Nepal. *BMC Psychiatry*. 17, 106– 114.

- Black, D. W., Belsare, G., Schlosser, S. (1999). Clinical features, psychiatric comorbidity, and health-related quality of life in persons reporting compulsive computer use behavior. *J Clin Psychiatry*. 60, 839-43.
- Bleakley, A., Ellithorpe, M. and Romer, D. (2016). The role of parents in problematic internet use among US adolescents. *Media and Communication*. 4(3): 24.
- Blum, K., Cull, J. G, Comings, E.D. (1996). Biogenetics of reward deficiency syndrome. *Sci Am*. 84, 132-145.
- Boyar, Ü. (2023). Ergenlerde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başatme ilişkisi. Yüksek lisans tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bozkurt, H., Şahin S., Zoroğlu S. (2016). İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme *Journal of Contemporary Medicine*. 6(3), 235-247.
- Caplan, S. (2003). Preference for online social interaction: a theory of problematic Internet use and psychological well-being. *Communication*. 30,625-648.
- Carli, V., Durkee, T., Wasserman, D., Hadlaczky G., Despalins, R., et al. (2013). The association between pathological internet use and comorbid psychopathology: a systematic review. *Psychopathology*. 46, 1-13.
- Castro, D., Maranhão, L., Sousa, J. (2013) O conceito de internet na pesquisa em comunicação no Brasil. *Razón Palab*. 84.
- Creek, L. V., & Jacson, T. L. (2016). Internet addiction: symptoms, evaluation, and treatment.
- Currie, C., Zanotti C., Morgan, A., Currie, D., De Looze, M., Roberts, C., et al. (2009). Social Determinants of Health and Well-being Among Young People. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) Study: International Report from the 2010. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 271.
- Çalışgan,, H. (2013). İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi
- Çetin, G. H., Ekşioğlu, S. ve Tarhan, S. (2017). Problematic İnternet usage:Personality traits, gender, age and effect of dispositional hope level. *Eurasian Journal of Educational Research*. (70):57-82.
- Çoban, R., (2013). Lise Öğrencilerin(13-18 yaş arası ergenler)de dindarlık ve sanal bağımlılık arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. Yüksek lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi
- Çoşkun K. (2019). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerin internet bağımlılığı ve siber mağduriyet yaygınlığının araştırılması. Yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use (PIU). *Computers in Human Behavior*. 17,187-195.

- De Berardis, D., D'Albenzio A., Gambi F., et al. (2009). Alexithymia and its relationships with dissociative experiences and internet addiction in a nonclinical sample. *Cyberpsychol Behav.* 12(1): 67-69.
- Dehue, F., Bolman, C., Völlink, T. (2008). Cyberbullying: youngsters' experiences and parental perception. *Cyberpsychol Behav.* 11, 217-23.
- Demir, H. (2022). Üniversite öğrencilerinin pandemi dönemindeki siber zorbalık / mağduriyet durumlarının incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Derman, M. T., & Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 2(1): 115-144.
- Douglas, A., Mills J., Niang M., Stepchenkova, S., Byun, S., Ruffini, C. (2008). Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996-2006. *Comput Human Behav.* 24, 3027-3044.
- Due, P., Holstein, B. E., Lynch, J., Diderichsen, F., Gabhain, S. N, et al. (2005). Bullying and symptoms among school-aged children: international comparative cross-sectional study in 28 countries. *Eur J Public Health.* 15, 128-32.
- Dugan, S. (2023). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ile siber mağduriyet ve zorbalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Hitit Üniversitesi
- Ekşi, F., Ümmet, D. (2013). Internet addiction as a problem of interpersonal communication and cyber bullying: Evaluation in terms of psychological consultation. *Journal of Values Education.* 11:25, 91-115.
- Erden, S., Hatun, O. (2015). İnternet Bağımlılığı ile Başa Çıkmada Bilişsel Davranışçı Yaklaşımın Kullanılması: Bir Olgu Sunumu. *The Turkish Journal on Addictions.* 2(1):53-83.
- Ferreira, R. W., Rombaldi, A. J, Luiza Ricardo, L. I. C, Hallal, P. C, Azevedo, M. R. (2017). 20Prevalência de comportamento sedentário de escolares e fatores associados. *Rev Paul Pediatr.*
- Gentile, A., Servidio, R., Caci, B., and Boca, S. (2021). Social stigma and self-esteem as mediators of the relationship between body mass index and Internet addiction disorder. An exploratory study. *Current Psychology.* 40(3):1262-1270.
- Global Digital Statshot. (Ocak, 2023). Erişim adresi: <https://wearesocial.com/uk/special-reports/global-statshot>.
- Global Digital Reports. (2019). Erişim adresi: <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>.

- Gómez, D. M., Veiga, O. L., Zapatera, B., Cabanas-Sánchez V, Gomez-Martinez S, Martinez-Hernández D et al. (2012). Patterns of sedentary behavior and compliance with public health recommendations in Spanish adolescents: the AFINOS study. *Cad Saúde Pública*.
- Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A., et. al. (2010). Introduction to behavioral addictions. *Am J Drug Alcohol Abuse*. 36: 233-241.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction. *The Psychologist*. 12, 246-251.
- Griffiths, M. D. (2000). Internet Addiction: Time to be Taken Seriously? *Addiction Research*. 413-418.
- Hankin, B. L., Abramson, L. Y., Moffitt, T. E., Silva, P. A., Mcgee, R., Angell, K. E. (1998). Development of depression from preadolescence to young adulthood: emerging gender differences in a 10-year longitudinal study. *J. Abnorm. Psychol.* 107, 128.
- Hawker, D. S. J., Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: a meta-analytic review of cross-sectional studies. *J Child Psychol Psychiatry*. 41, 441-55.
- Heirman, W., Walrave, M. (2012). Predicting adolescent perpetration in cyberbullying: An application of the theory of planned behavior. *Psicothema (Oviedo)*. 24(4): 614-20.
- Hemphill, S. A., Heerde, J. A. (2014). Adolescent predictors of young adult cyberbullying perpetration and victimization among Australian youth. *J. Adolesc. Health*. 55, 580–587.
- Hidalgo-Fuentes, S., Martí-Vilar, M., & Ruiz-Ordoñez, Y. (2023). Problematic Internet Use and Resilience: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Nursing reports (Pavia, Italy)*. 13(1): 337–350.
- Johansson, A., Gotestam, K. G., (2004). Problems with computer games without monetary reward: similarity to pathological gambling. *Psychol Rep*. 95,641-650.
- Kacar, C. (2023) Sosyal medya kullanan bireylerin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi.
- Kaltiala-Heino, R, Lintonen, T, Rimpela, A. (2004). Internet addiction? Potentially problematic use of the internet in a population of 12-18 year old adolescents. *Addict Res Theory*. 12, 89-96.
- Kaya, A., Bozaslan, H., Gülten, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18, 208-225.

- Kayri, M., Günüş, S. (2009). İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 42(1):157-175.
- Kelleci, M., Güler, N., Sezer, H., Gölbaşı, Z. (2009). Lise Öğrencilerin (13-18 yaş arası ergenler)de internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. TAF Prev Med Bull. 8(3):223-230.
- Kelleci, M., Tel, H., Akgül Gündoğdu, N., and Temel Mert, Z. (2021). Evaluation of peer bullying, internet addiction, and psychological adaptation level of students aged 9-15. J Child Adolesc Psychiatr Nurs. 34(4): 303-312.
- Kındap, Y., Sayıl, M., & Kumru, A. (2008). Anneden algılanan kontrolün niteliği ile ergenin psikososyal uyumu ve arkadaşlıkları arasındaki ilişkiler: benlik değerinin aracı rolü. Türk Psikoloji Dergisi. 23(61): 95-110.
- Kındap, Y., Deliser, B., Kuzan, G., İslamoğlu, R. (2018). İlköğretimin ikinci kademe öğrencilerinin ana-babadan algıladığı psikolojik kontrolün kendini belirleme düzeyi ve sosyal girişkenlikle ilişkisi, Asia Minor Studies, 6(AGP Özel Sayısı), 294-312.
- Kim, Y., & Kim, J. H. (2010). The effects of Internet addiction on the lifestyle and dietary behavior of Korean adolescents. Nutrition Research and Practice, 4(1): 51– 57.
- Ko, C. H. H, Yen, J. Y. Y., Chen, C. C. C., Chen, S. H. H., Yen, C. F. F. (2005). Proposed Diagnostic criteria of Internet addiction for adolescents. The Journal of nervous and mental disease. 193, 728–733.
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. S., Yeh, Y. C., Yen, C. F. (2009). Predictive values of psychiatric symptoms for internet addiction in adolescents: a 2-year prospective study. Archives of pediatrics & adolescent medicine, 163(10), 937-943.
- Ko, C.H., Yen, J.Y., Yen, C.F., Chen C. S., Chen, C. C. (2012). The associationbetween Internet addiction and psychiatric disorder: a review of the literature. Eur Psychiatry. 27,1-8.
- Ko, CH., Wang, PW., Liu, TL., Yen, CF., Chen, CS. Yen, JY. (2015). Bidirectional associations between family factors and Internet addiction among adolescents in a prospective investigation. Psychiatry and Clinical Neurosciences. 69(4): 192-200.
- Koç, E. B. (2017). İnternet oyunu oynama bozukluğu olan çocuk ve ergenlerde ebeveyn tutumunun incelenmesi. Tıpta uzmanlık tezi. İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Ana Bilim Dalı.

- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukophadhyay, T., Scherlis, W. (1998) Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *Am Psychol.* 53,1017- 1031.
- Köle, G. S. (2022). Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksel lisans tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Kulaksızoğlu, A. (1990). Gençlik Çağı Ve Ülkemizde Gençlik Sorunları. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 2(2): 133-144.
- Kuss, D. J., Griffiths, M. D., Binder, J. F. (2013). Internet addiction in students: prevalence and risk factors. *Comput Hum Behav.* 29, 959-966.
- Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y., & Aysan, F. (2016). Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 69-76.
- Lamborn, S. D. Mounts, N. S. Steinberg, L. Dornbusch SM (1991) Patterns of competence and adjustment amongadolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development* 62:1049-1065
- Lam, L. T. (2014). Risk factors of internet addiction and the health effect of internet addiction on adolescents: a systematic review of longitudinal and prospective studies. *Curr Psychiatry Rep.* 16, 508.
- Lee, J., Won, S., Chang, S. M., Kim, B. S., Lee, S. J. (2022). Prevalence of Addictive Behaviors in Medical Students and Their Association With Stress. *Psychiatry Investig.* 19(1):44-53.
- Lee, Y.S., Han, D. H., Yang, K. C., Daniels, M. A, Na, C., Kee, B. S. (2008). Depression like characteristics of 5HTTLPR polymorphism and temperament in excessive Internet users. *J Affect Disord.*109,1-169.
- Lee, Y. S., Han, D. H., Kim, S. M., Renshaw, P. F. (2013). Substance abuse precedes internet addiction. *Addict Behav.* 38, 2022-2025.
- Leung, L. (2004). Net-generation attributes and seductive properties of the Internet as predictors of online activities and Internet addiction. *Cyberpsychol Behav.* 7, 333-48.
- Li, Q. (2006). Cyberbullying in schools: a research of gender differences. *Sch. Psychol. Int.* 27,157–170.
- Lobo, A. S. M, Maia, L. C. G. (2015). O uso das TICs como ferramenta de ensino-aprendizagem no Ensino Superior. *Cad Geogr.* 25(44):16-26.
- Lorenzo, M. Nuevas formas de violencia entre pares: del bullying al cyberbullying. (2012). *Rev Méd Urug.* 28(1):48-53.

- Lv, C., Turel, O., He, Q. (2021). The onset of menstruation and social networking site use in adolescent girls: The mediating role of body mass index. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 18(19).
- Madencioğlu, Y. C. (2021). 9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkisi. Yüksek lisans tezi. Düzce Üniversitesi.
- Mak, K. K., Lai, C. M., Ko, C. H., et al. (2014). Psychometric properties of the Revised Chen Internet Addiction Scale (CIAS-R) in Chinese adolescents. *J Abnorm Child Psychol*. 42, 1237-1245.
- Masten, C. L., Eisenberger NI., Borofsky, L. A., Pfeifer, J. H., Mcnealy, K., Mazziotta, J C., et al. (2009). Neural correlates of social exclusion during adolescence: understanding the distress of peer rejection. *Soc. Cogn. Affect. Neurosci*. 4, 143–157.
- Masten, C. L., Eisenberger, N.I., Borofsky, L. A., Mcnealy, K., Pfeifer, J. H., Dapretto M. (2011). Subgenual anterior cingulate responses to peer rejection: a marker of adolescents' risk for depression. *Dev. Psychopathol*. 23, 283–292.
- McLoughlin, L., Spears, B., Taddeo, C. (2018). The importance of social connection for cybervictims: how connectedness and technology could promote mental health and wellbeing in young people. *Int. J. Emot. Educ*. 10, 5–24.
- McLoughlin, L. T., Spears B. A., Taddeo, C. M., Hermens, D. F. (2019). Remaining connected in the face of cyberbullying: why social connectedness is important for mental health. *Psychol. Schools*. 56, 945–958.
- Monks, C., Smith, P. K. (2006). Definitions of "bullying": age differences in understanding of the term, and the role of experience. *Br J Dev Psychol*. 24, 801-21.
- Morahan-Martin, J., Schumacher, P. (2006). Incidence and correlates of pathological internet use among college st Pallanti S, Bernardi S Leonardo Q. The shorter PROMIS questionnaire and the internet addiction scale in the assessment of multiple addictions in a high-school population: prevalence and related disability. *CNS Spectrums*.11(12):966-74.
- Morahan-Martin, J., Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Comput Human Behav*. 16, 13-29.
- Munno, D., Saroldi, M., Bechon, E., Sterpone, S., & Zullo, G. (2015). Addictive behaviors and personality traits in adolescents. *CNS Spectr*. 13,1-7.
- Muslu, G. K., Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı”, *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 8(5):445–450.
- Nam, C. R., Lee, D. H., Lee, J. Y., et al. (2018). The Role of Resilience in Internet Addiction among Adolescents between Sexes: A Moderated Mediation Model. *J Clin Med*. 7(8):222.

- Nansel, T. R., Craig, W., Overpeck, M. D, Saluja, G., Ruan, W. J. (2004). The Health Behavior in School-Age Children Bullying Analyses Working Group. Cross-national consistency in the relationship between bullying behavior and psychosocial adjustment. *Arch Pediatr Adolesc Med.* 158, 730-6.
- Nas, R. (2001). *Metinlerle ilkokuma yazma öğretimi.* 2. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Olweus, D. (2004). Bullying at school: Prevalence estimation, a useful evaluation design, and a new national initiative. *Association for Child Psychology and Psychiatry Occasional Papers.* 5-17.
- Özerk, H. (2019). *Bilinçli Ebeveynlik.* İstanbul: Kriter Yayınları
- Özdemir, A. B. (2022). *Sanal ortamda yalnızlık ve mağduriyet ile sosyal medyada sosyal kaygı arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri örnekleme.* Yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Öztürk, E. (2022). *Covid-19 pandemisi döneminde 3-18 yaş arası çocuklarda internet bağımlılığı düzeyi ve çocukların günlük aktiviteleri üzerine etkileri.* Tıpta uzmanlık tezi. Ankara Etlik Şehir Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı.
- Palladino, B. E, Nocentini, A., Menesini, E. (2012). Online and offline peer led models against bullying and cyberbullying. *Psicothema (Oviedo).* 24(4):634-9.
- Pan, Y. C., Chiu, Y. C., Lin, Y. H. (2020). Systematic review and meta-analysis of epidemiology of internet addiction. *Neuroscience and biobehavioral reviews.* 118, 612–622.
- Paus, T., Keshavan, M., Giedd, J.N. (2008). Why do many psychiatric disorders emerge during adolescence? *Nat. Rev. Neurosci.* 9, 947–957.
- Pawlikowski, M., Altstötter-Gleich, C., Brand, M. (2013). Validation and psychometric properties of a short version of Young’s Internet Addiction Test. *Comput Human Behav.* 29(3):1212-1223.
- Polat, F. Y. (2022). *Dijital medya döneminde siber zorbalık ve siber mağduriyet.* Yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Porsuk, S. K. (2023). *Adölesanlarda İnternet Bağımlılığı, Sosyal Anksiyete Ve Beden Kütle İndeksinin İncelenmesi.* Yüksek lisans tezi.
- Pujazon-Zazik, M. and Park, M. J. (2010). To Tweet, or Not to Tweet: Gender Differences and Potential Positive and Negative Health Outcomes of Adolescents’ social internet use. *American Journal of Men’s Health.* 4(1): 77-85.
- Restrepo, T., Scheininger, J., Clucas, L., Alexander, G. A., Salum, K. G., et al. (2020). Problematic internet use in children and adolescents: Associations with psychiatric disorders and impairment *BMC Psychiatry.* 20(1).

- Rich, M., Tsappis, M., Kavanaugh, J. R. (2017). Problematic interactive media use among children and adolescents: Addiction, compulsion or syndrome? In K. S. Young ve C. N. Abreu (Eds.), *Internet addiction in children and adolescent*. 3-28.
- Sağbaşı, Ö. F. (2023). İlkokul öğrencilerinin Youtube'u eğitim amaçlı kullanma durumları, ebeveynlerin demografik özellikleri ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Santre, S. (2022). Cyberbullying in adolescents: a literature review. *International journal of adolescent medicine and health*. 35(1): 1-7.
- Salicetia, F. (2015). Internet addiction disorder (IAD). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 191, 1372-1376.
- Servidio, R., Gentile, A., Boca, S. (2018). The mediational role of coping strategies in the relationship between self-esteem and risk of internet addiction. *Europe's Journal of Psychology*. 14(1): 176-187.
- Sevim, S. (2014). Leuven algılanan ana babalık ölçeği ergen ve ana baba sürümlerinin uyarlanması. *Düşünen Adam*. 27, 291-300.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları Ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1): 1-19.
- Shaw, M., Black, D. W. (2008). Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS Drugs*. 22, 353-365.
- Smith, P. K, Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., Tippett, N. (2008). Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *J Child Psychol Psychiatry*. 49, 376-85.
- Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends Cogn. Sci*. 9, 69-74.
- Sümer, N., Gündoğdu, A. E., Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*. 13(25): 42-43.
- Şendağ, S., Odabaşı, F. (2009). İnternet bağımlılığı: Çocukların Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri. *Computers & Education*. 132-141.
- Taçıyıldız, Ö. (2010). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi.
- Tereshchenko, S. E., Kasparov, M., Smolnikova, M., Shubina, N., Gorbacheva, O. M. (2021). Internet addiction and sleep problems among Russian adolescents: A field school-based study *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 18 (19).

- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., Li, M. (2010). Proposed Diagnostic criteria for Internet addiction. *Addiction*. 105,556-564.
- Taş, İ. (2018). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 31-41.
- Taylan, H. H., Aydın, F. Topal, M. (2017). Ortaokul Öğrencilerin(13-18 yaş arası ergenler)in Sanal Zorba Olma Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi Sakarya Örneği. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*. 1(4): 41-59.
- Tokunaga, R.S. (2010). Following you home from school: a critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Comput Human Behav*. 26, 277-87.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). Anne baba olmanın altın kuralları, Bir aile olmak. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. (2018). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660>.
- Türker, L. H. (2022). Ortaokul düzeyindeki özel yetenekli öğrencilerin internet bağımlılığı ile sosyal uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Ayvansaray Üniversitesi.
- Ulaş, Ş. (2022). Ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve internet bağımlılığının sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi.
- Unsal, A., Tozun, M., Ayhan, E., Aygun, S., Isiktekin, B., Koyuncu, T., Buğrul, N. (2016). Internet addiction and sleeping quality among college students in West Turkey. *Research Journal of Educational Sciences*. 4(7): 1– 8.
- Uzuner, Y. (2003). Çocukta Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu. *Ailede Ruh Sağlığı* (ed. Y. Uzuner).Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 45-56.
- Valkenburg, P. M., Peter, J. (2007). Preadolescents' and adolescents' online communication and their closeness to friends. *Developmental Psychology*. 43, 267-277.
- Weinstein, A., Feder, L. C., Rosenberg, K. P., Dannon, P. (2014). Internet addiction disorder: Overview and controversies. Rosenberg KP, Feder LC (editors). *Behavioral Addictions: Criteria, Evidence, and Treatment*. New York: Academic Press. 99-117.
- World Health Organization. (2015). Public Health Implications of Excessive Use of the Internet, Computers, Smartphones and Similar Electronic Devices: Meeting Report. Main Meeting Hall. Foundation for Promotion of Cancer Research. National Cancer Research Centre; Tokyo, Japan.

- Yalçın, N. (2006). İnterneti Doğru Kullanıyor Muyuz? İnternet Bağımlısı Mıyız? Çocuklarımız ve Gençlerimiz Risk Altında Mı?. Pamukkale Üniversitesi Akademik Bilişim.
- Yang, S. C., Tung, C. J. (2007). Comparison of internet addicts and nonaddicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*. 23,79–96.
- Yen, J. Y., Ko, C. H., Yen C. F., et. al. (2009). The association between harmful alcohol use and internet addiction among college students: comparison of personality. *Psychiatry Clin Neurosci*. 63, 218-297.
- Yen, C. F., Chou, W. J., Liu, T. L., et. al. (2014). The association of internet addiction symptoms with anxiety, depression and self-esteem among adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Compr Psychiatry*. 55, 1601-1608.
- Yelci, H. (2018). Ortaokul öğrencilerinde siber zorbalık ile saldırganlık ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi.
- Ying Ying, , C., Awaluddin, S. M., Kuang Kuay, L., Siew Man, C., Baharudin, A., Miaw Yn, L., Ibrahim, N. (2021). Association of internet addiction with adolescents' lifestyle: A national school-based survey. *International Journal of nvironmental Research and Public Health*. 18(1).
- Yo, H. J, Cho, S. C., Ha, J., et al. (2004). Attention deficit hyperactivity symptoms and internet addiction. *Psychiatry Clin Neurosci*. 58, 487-94
- Young, K. S. (1996). Internet Addiction: The Emergence of A New Clinical Disorder. *Cyberpsychology and Behaviour*. 237-244.
- Young, K. S., Rodgers, R. C. (1998). The relationship between depression and Internet addiction. *Cyberpsychol Behav*.1: 25-28.
- Young, K. S. (2004) Internet addiction. *Am Behav Sci*. 48, 402-441.
- Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*. 48(4):402-415.
- Young, K. S. (2009). Internet addiction test. Center for on-line addictions.
- Venkatesh, V., Sykes, T. A., Chan, F. K. Y., Thong, J. Y. L., Jen-Hwa Hu, P. (2019). Children's internet addiction, family-to-work conflict, and job outcomes: A study of parent-child dyads. *MIS Quarterly*. 43(3): 903-A19.

EKLER

EK-A

Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu

Sayın öğrenci,

Bu araştırmanın amacı İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi sınırları içerisinde bulunan (5.,6.,7. Ve 8'nci sınıf) öğrencilerinde İnternet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne baba ilişkisi hakkında bilgi edinmektir. Her sorudaki cümleyi dikkatlice okuduktan sonra her soru için size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. İşaretleme yapmak için size uygun olan parantezin içine 'X' işareti koymanız yeterlidir.

Bu bir sınav değildir ve cevapların doğru ya da yanlış olması gibi bir durum söz konusu değildir. Bizim için önemli olan sizin gerçek düşüncelerinizi yansıtmanızdır. Sizden aldığımız tüm bilgiler kesinlikle gizli kalacaktır ve yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Doldurulmuş haldeki cevap kağıtlarımızın, ailenize, okul idaresine, öğretmenlerinize ya da arkadaşlarınıza gösterilmesi söz konusu değildir. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

1. Anket No:
2. Okulunuzun Adı:
3. Yaşınız:
4. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek
5. Annenizin yaşı?
6. Babanızın yaşı?
7. Kaç kardeşsiniz?
8. İlköğretim diploma notunuz aşağıdaki aralıklardan hangisine girmektedir?
() 45-69 () 70-84 () 85-100
9. Annenizin eğitim durumu?
() Okuryazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Diğer

10. Babanızın eğitim durumu?

Okuryazar değil İlkokul mezunu Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Diğer

11. Anneniz çalışıyor mu?

Evet Hayır

12. Annenizin mesleği nedir?

Ev Hanımı Memur İşçi Serbest meslek Diğer (Yazınız).....

13. Babanızın mesleği nedir?

Çalışmıyor Memur İşçi Serbest meslek Diğer (Yazınız).....

14. Aile tipiniz nasıldır?

Çekirdek Geniş Parçalı (anne-baba ayrı, boşanmış, ölü)

15. Ailenizin gelir durumu nedir?

Geliri giderinden az Geliri giderinden fazla Geliri giderine denk

16. Aile bireylerinin sosyal güvencesi var mıdır?

Var (Açıklayınız) Yok

17. Boş zamanlarınızda uğraşmaktan hoşlandığınız bir hobiniz var mı?

Evet ise (Açıklayınız.....) Hayır

18. Arkadaşlık ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

İyi Orta Kötü

19. Aile ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

İyi Orta Kötü

20. Aile üyelerinizle birlikte hafta içi veya hafta sonu etkinlik/etkinlikler yapar mısınız?

Evet Hayır

21. Aşağıdaki sorunlardan hangisini yaşıyorsunuz? (Bu soruda birden fazla sayıda seçenek

işaretlenebilir)

- Yorgunluk
- Baş ağrısı
- Boyun veya sırt ağrısı
- Uykuya dalmada güçlük
- Gece uykusunda sık sık uyanma
- Kendini ifade etmede güçlük
- Kalabalık ortamlardan rahatsız olma
- Yeni tanışılan kişilerle iletişim kurmada zorlanma
- Güçsüzlük hissi
- Diğer (Açıklayınız.....)

22. Evinizde bilgisayar veya tablet var mı?

- Evet Hayır

23. Kendinize ait bilgisayarınız var mı

- Evet Hayır

24. Size ait akıllı telefonunuz var mı?

- Evet Hayır

25. Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?

- Araştırma yapmak Ödev yapmak Oyun oynamak
- Video/film izlemek Sohbet etmek Sosyal medya kullanmak

26. Akıllı telefonunuzu genellikle hangi amaçla kullanırsınız?

- Konuşmak Mesajlaşmak Video/ film izlemek
- Sosyal medya kullanmak Oyun oynamak Araştırma yapmak

27. Gece saat kaçta yatıyorsunuz?

20:00 - 22:00 arası 23:00 - 24:00 arası

01:00 - 03: 00 arası saat 03: 00' dan sonra

28. Bilgisayarda ortalama ne kadar süre harcarsınız?

Haftada 2-3 kez Haftada 1 kez Günde 1 kere 1 saate kadar

Günde 1 kere 3 saate kadar Günde 1 kere 3 saatten fazla

Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği- Kısa Formu (YİBÖ-KF)

Lütfen aşağıdaki sorularda belirtilen durumları hangi sıklıkta yaşadığınızı belirtiniz. Her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız. 1-Hiçbir zaman, 2-Nadiren, 3-Bazen, 4-Sıklıkla, 5-Her zaman

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Hangi sıklıkta planladığınızdan daha fazla internette kalırsınız?					
2. Hangi sıklıkta ailenizle ilgili işleri ihmal ederek internette daha fazla zaman harcarsınız?					
3. Okul veya ders ile ilgili çalışmalarınız hangi sıklıkta internette harcadığınız süre yüzünden zarar görmektedir?					
4. Birileri internette ne yaptığınızı sordığında hangi sıklıkta sır gibi saklar veya savunmaya geçersiniz?					
5. Birileri siz internette iken camınız sıkarsa hangi sıklıkta onları tersler, onlara bağırır ve öfkeli davranırsınız?					
6. Hangi sıklıkta gece internette harcadığınız süre yüzünden uykusuz kalırsınız?					
7. İnternete bağlı değilken hangi sıklıkta internetle avunur veya internete bağlı olduğumuz hayalini kurarsınız?					
8. İnternette iken hangi sıklıkta kendinizi 'birkaç dakika daha' derken bulursunuz?					
9. Hangi sıklıkta internette harcadığınız zamanı azaltmak için uğraşursunuz ve başarısız olursunuz?					

10. Ne kadar süre internette olduğumuzu hangi sıklıkta saklamaya çalışırsınız?					
11. Hangi sıklıkta başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman harcamayı tercih edersiniz?					
12. İnternete bağlanamadığımızda hangi sıklıkta kendinizi bunalmışta, karamsar ve sınırlı hissedip, internete bağlandığımızda bu şikayetlerinizin hemen geçtiğini görürsünüz?					

Siber Zorbalık Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençler arasında görülen bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Okuduğunuz davranışı "hiçbir zaman yapmam" diyorsanız "Hiçbir Zaman" yazısını işaretleyin.

Okuduğunuz davranışı "bazen yaparım" diyorsanız "Bazen" yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı "çoğu zaman yaparım" diyorsanız "Çoğu Zaman" yazısını işaretleyiniz. Okuduğunuz davranışı "her zaman yaparım" diyorsanız "Her Zaman" yazısını işaretleyin.

	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1. İnternette başkasının adını kullanarak e-mail hesabı açarım. (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi)				
2. Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını gizlice kullanarak hesap açarım.				
3. İnternette arkadaşlarımın ya da başka kişilerin kişisel bilgilerini kullanırım.				
4. İnternette başka kişilere virüslü mesaj (e-mail) gönderirim.				
5. Arkadaşlarımın şifrelerini onların haberi olmadan internette kullanırım.				
6. İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet) gibi adreslerine girmeye çalışırım.				
7. İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice onların oyunlarına girmeye çalışırım.				
8. İnternette başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.				
9. İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.				
10. İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan farklı sitelerde yayımlarım.				

11. İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarının fotoğraflarını izinlerini almadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderirim.				
12. İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlıyorum.				
13. İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili gerçek olmayan söylentiler yayıyorum.				
14. İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarıma hakaret eden mesajlar gönderirim.				
15. İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla alay ederim.				
16. İnternette arkadaşlarıma ya da başkalarına hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takarım.				
17. Bir insanın yüzüne asla söylemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonda rahatlıkla söylerim.				
18. Cep telefondan başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.				
19. Cep telefondan başka kişilerin fotoğraflarını onların izni olmadan diğer kişilere gönderirim.				
20. Cep telefondan başka kişilere onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.				
21. Cep telefonomu kullanarak başka kişilerle ilgili gerçek olmayan söylentiler yayıyorum.				
22. Cep telefondan başka kişilere hakaret eden mesajlar gönderirim.				
23. Cep telefonomu kullanarak başka kişilerle alay ederim.				
24. Telefonla başkalarını arayarak onları rahatsız ederim.				

Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ)

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençler arasında görülen bazı davranışlar yazılmıştır. Bu yazılarda "bir başkası" şeklinde tanımlanan kişi sizin arkadaşınız olabilir ya da o kişiyi hiç tanımıyor olabilirsiniz.

Eğer okuduğunuz davranış "bana hiçbir zaman yapılmadı" diyorsanız "Hayır" sütunundaki ilgili kutucuğu "X" işareti ile işaretleyiniz. Okuduğunuz davranış "bana daha önce yapıldı" diyorsanız "Evet" sütunundaki ilgili kutucuğu "X" işareti ile işaretleyiniz.

	EVET	HAYIR
1. İnternette bir başkası benim adımı kullanarak kendisine e-mail hesabı açtı. (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi)		
2. Facebook, Twitter gibi sitelerde başkası adımı gizlice kullanarak hesap açtı.		
3. İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı.		
4. İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e-mail) gönderdi.		
5. Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette şifrelerimi kullandı.		
6. Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet) gibi adreslerime girmeye çalıştılar.		
7. İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarımı girmeye çalıştılar.		
8. İnternette tehdit ettiler.		
9. İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.		
10. İnternette benim iznim olmadan fotoğraflarımı bazı sitelerde yayınladılar.		
11. İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderdiler.		

12. İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayımladılar.		
13. İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.		
14. İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.		
15. İnternette benimle alay ettiler.		
16. İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar.		
17. Yüziime karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.		
18. Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.		
19. Cep telefonundan benim fotoğraflarımı izinsiz diğer kişilere gönderdiler.		
20. Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.		
21. Cep telefonumu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.		
22. Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.		
23. Cep telefonumu kullanarak benimle alay ettiler.		
24. Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.		

Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ)

Lütfen aşağıdaki soruları anne ve babanızı düşünerek dikkatlice okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünerek her ifadenin yanındaki seçeneklerden en uygun olanı işaretleyiniz. Her ifade için sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Tamamen	Benzıyor	Biraz benzıyor	Benzenmiyor	Hiç benzenmiyor
1. Herhangi bir sorunun olduğunda eminim annem ve babam yardım eder.					
2. Annem ve babam büyüklerle tartışmam gerektiğini söylerler.					
3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.					
4. Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için susmam gerektiğini söylerler.					
5. Annem ve babam bazı konularda "sen kendin karar ver" derler.					
6. Derslerimde ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.					
7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.					
8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu, bu görüşlerini onlarla tartışmam gerektiğini söylerler.					
9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.					
10. Annem ve babamla her tartıştımda bana "büyüdüğün zaman anlarsın" derler.					
11. Derslerimden düşük not aldığımında, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.					
12. Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.					
13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanır.					
14. Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.					
15. Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.					

16. Derslerimden düşük not aldığımında, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.					
17. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.					
18. Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımında, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.					

Aşağıdaki her ifadenin altındaki kutulardan sadece size uygun olanı işaretleyiniz.

19. Genel olarak anneniz ve babanız okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarınızla bir yere gitmeye izin verirler mi?

() EVET () HAYIR

Eğer cevabınız 'EVET' ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaçta kadar dışarda kalmanıza izin verilir?

() 20:00' dan önce () 21:00- 21:59 () 23:00 ya da daha geç
() 20:00- 20:59 () 22:00- 22:59 () İstedğim saate kadar

20. Genel olarak anneniz ve babanız hafta sonları, gece, arkadaşlarınızla bir yere gitmenize izin verirler mi?

() EVET () HAYIR

Eğer cevabınız 'EVET' ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta sonu Cuma ya da cumartesi akşamları en geç saat kaçta kadar dışarda kalmanıza izin verilir?

() 20:00' dan önce () 21:00-21:59 arası () 23:00 ya da daha geç
() 20:00- 20:59 arası () 22:00-22:59 arası () İstedğim saate kadar

Anneniz ve babanız aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21. Eğer gece bir yere gitiyseniz nereye gittiğinizi,			
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığınızı,			
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığınızı,			

Anne ve babanızın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?	Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır
24. Eğer gece bir yere gitiyseniz, nereye gittiğiniz hakkında,			
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığınızı hakkında,			
26. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığınızı hakkında,			

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Saadet ERDOĞAN

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	İstanbul Gelişim Üniversitesi, Psikoloji	2019-2023
	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İş Güvenliği Uzmanlığı,	2011
Lisans	İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji-	2015
Lisans	İstanbul Üniversitesi, Çevre Mühendisliği,	2001
Lise	Mehmet Niyazi Altuğ Lisesi	1997

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2018-HALEN	HSK Estetik Sağlık, Sefaköy	Psikolojik Danışman ve Yönetici Kendi kurduğum, beden ve zihin sağlığı misyonu ile yürüttüğüm kliniğimde psikolojik danışman, aile ve çift terapisti ve aynı zamanda yönetici pozisyonundayım.
2004-2011	Freelancer- Çevre Mühendisi	Çeşitli danışmanlık firmalarında çevre mühendisliği ve çevre görevlisi
2001 - 2004	ABS Su Arıtma Sistemleri, Avcılar	Proje Mühendisi

Yabancı Dil

İngilizce- İyi Seviye

SERTİFİKALAR

Bilişsel Davranışçı Terapi Sertifikası- Psikoloji Enstitüsü

MMPI Çoklu kişilik Analiz Eğitimi - Samsun Üniversitesi

WISC-R Zeka Testi Eğitimi - Milli Eğitim Bakanlığı Aile Okulu Derneği
Kısa Süreli Çözüm Odaklı Terapi Sertifikası - İzmir Psikoloji Enstitüsü
Çocuk ve Ergen Psikolojisi Eğitimi - Milli Eğitim Bakanlığı Aile Okulu Derneği
Aile Danışmanlığı ve İlişki Terapisti Sertifikası - Milli Eğitim Bakanlığı
Oyun Terapisi Sertifikası - Psikoloji Enstitüsü
Resim Analizi Sertifikası - Psikoloji Enstitüsü
Dikkat Testleri Sertifikası - Psikoloji Enstitüsü
Masal Terapisi Sertifikası - Psikoloji Enstitüsü
Varoluşçu Psikoloji Terapi Eğitimi - Psikoloji Enstitüsü
İş Güvenliği Uzmanlığı Sertifikası - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
TMGD Sertifikası - Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
Çevre Görevlisi Sertifikası - Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Hobiler

Spor Yapmak

Kitap Okumak